

Indhold

Bilagsliste	2
Figuroversigt	3
Tabeloversigt	3
 Kapitel 1 Problemstilling	4
1.1 Undersøgelsen problemstilling	4
1.2 Problemformulering	6
1.3 Design	7
Kapitel 2 Den danske velfærdsstats udvikling	9
2.1 En historisk oversigt over udviklingen i den danske velfærdsstat	9
2.2 Udviklingen i den offentlige sektor	13
Kapitel 3 Det teoretiske grundlag	19
3.1 Forandringer i velfærdsstaten	20
3.2 Old Politics	21
3.2.1 The logic of industrialisation	22
3.2.2 Power ressource modellen	23
3.2.2 Institutionalisme	24
3.3 New Politics	25
3.3.1 Ny-institutionelle teori om velfærdsstatens udvikling	27
Kapitel 4 Metode	29
Kapitel 5 Analyse	32
5.1 Arbejderklassen bakker i højere grad op om velfærdsstaten end øvrige klasser	34
5.1.1 Klasseidentifikation	35
5.1.2 Fagforeningsmedlemskab	37
5.1.3 Partivalg	41
5.1.4 Opbakning til specifikke udgiftsområder	44
5.1.5 Delkonklusion	48
5.2 Kvinder forventes i stigende grad at bakke op om velfærdsstaten	49
5.2.1 Børnepasning	51

Opbakning til den danske velfærdsstat

En analyse af hvordan udviklingen i velfærdsstaten har ændret danskernes opbakning

5.2.2 Løn til offentligt ansatte.....	55
5.2.3 Delkonklusion	57
5.3 Grupper som er afhængig af indkomst fra staten bakker i højere grad op om velfærdsstaten end grupper som ikke er afhængige.....	57
5.3.1 Pensionister	58
5.3.2 Ledige.....	62
5.3.3 Studerende.....	64
5.3.4 Børnefamilier	66
5.3.5 Offentligt ansatte.....	69
5.3.6 Delkonklusion	72
5.4 De der har tillid til staten forventes i stigende grad at bakke op om velfærdsstaten	73
Kapitel 6 Konklusion	75
Litteratur	78
English resume	82

Bilagsgliste

Bilag 1	Fagforeningsmedlemskabs betydning for opbakning
Bilag 2	Partivalgs betydning for opbakning
Bilag 3	Klasseidentifikations betydning for opbakning
Bilag 4	Erhvervs betydning for opbakning

Opbakning til den danske velfærdsstat

En analyse af hvordan udviklingen i velfærdsstaten har ændret danskernes opbakning

Figuroversigt

Figur 1: Udgifter til den offentlige sektor i procent af BNP, 1971-2006.....	14
Figur 2: De samlede offentlige udgifter i pct. Af BNP, 1971-2006t.....	14
Figur 3: Udgifter til sundhed, procent af BNP, 1971-2006.	15
Figur 4: Antallet af offentlige ansatte, 1966-2008.....	15
Figur 5: Antallet på overførselsindkomster, 1970-2007.....	16
Figur 6: Den kausale sammenhæng, den afhængige og de uafhængige variable.....	30
Figur 7: Udviklingen i opbakningen til velfærdsstaten, 1979-2007.	33

Tabeloversigt

Tabel 1: Udviklingen i opbakningen til velfærdsstaten, 1979-2007.....	33
Tabel 2: Udviklingen i opbakningen til velfærdsstaten krydset med klasseidentifikation, 1979-2007	36
Tabel 3: Udviklingen i opbakningen til velfærdsstaten krydset med fagforeningsmedlemskab, 1979-2007 ..	38
Tabel 4: Udviklingen i opbakningen til velfærdsstaten krydset med partivalg, 1979-2007	42
Tabel 5: Udviklingen i opbakningen til velfærdsstaten blandt socialdemokratiske vælgere, 1979-2007.....	43
Tabel 6: Udviklingen i opbakningen til velfærdsstaten krydset med køn, 1979-2007	50
Tabel 7: Udviklingen i opbakningen til børneinstitutioner krydset med køn, 1990-2007	52
Tabel 8: Udviklingen i opbakningen til orlovsordninger krydset med køn, 1994-2001	53
Tabel 9: Udviklingen i opbakningen til børnetilskud krydset med køn, 1973-2005	54
Tabel 10: Udviklingen i opbakningen til løn til offentlige ansatte krydset med køn, 1973-2007	56
Tabel 11: Udviklingen i opbakningen til velfærdsstaten krydset med pensionister, 1979-2007	59
Tabel 12: Udviklingen i opbakningen til folkepension krydset med pensionister, 1973-2007.....	60
Tabel 13: Udviklingen i opbakningen til hjemmehjælp krydset med pensionister, 1994-2007	61
Tabel 14: Udviklingen i opbakningen til sygehuse krydset med pensionister, 1973-2007.....	62
Tabel 15: Udviklingen i opbakningen til velfærdsstaten krydset med ledige, 1979-2005.....	63
Tabel 16: Udviklingen i opbakningen til dagpenge og bistandshjælp krydset med ledige, 1994-2005	64
Tabel 17: Udviklingen i opbakningen til velfærdsstaten krydset med studerende, 1979-2007	65
Tabel 18: Udviklingen i opbakningen til uddannelsesstøtte krydset med studerende, 1973-1984	66
Tabel 19: Udviklingen i opbakningen til velfærdsstaten krydset med respondenter med børn, 1979-2007....	67
Tabel 20: Udviklingen i opbakningen til børnetilskud krydset med respondenter med børn, 1975-2005.....	68
Tabel 21: Udviklingen i opbakningen til børneinstitutioner krydset med respondenter med børn, 1990-2007	69
Tabel 22: Udviklingen i opbakningen til velfærdsstaten krydset med ansættelsesforhold, 1979-2007.....	70
Tabel 23: Udviklingen i opbakningen til skole (1971-2007) og børneinstitutioner (1990-2007) krydset med ansættelsesforhold.....	71
Tabel 24: Udviklingen i opbakningen til sygehuse krydset med ansættelsesforhold, 1971-2007	72
Tabel 25: Udviklingen i opbakningen til velfærdsstaten krydset med tillid til staten, 1979-2007	74

Kapitel 1 Problemstilling

1.1 Undersøgelsen problemstilling

Den danske velfærdsstat har siden sin opstående ændret karakter. Hvor velfærdsstaten i starten hovedsagelig varetog opgaver, der gavned de svageste grupper i samfundet, varetager velfærdsstaten i dag opgaver som, med få undtagelser, berør alle borgere i samfundet. Stort set alle borgere i Danmark er, på et eller andet tidspunkt i deres liv, i berøring med velfærdsstaten og dennes ydelser. Den danske velfærdsstat har bevæget sig fra at sikre borgernes levestandard i tilfælde af ulykke, sygdom og arbejdsløshed, til i dag desuden at varetage et stort spektrum af serviceydelser som f.eks. pleje og omsorg. Den danske velfærdsstat har bevæget sig fra at udbyde det der kan kaldes *kerneydelse*, til i dag at levere en lang række *serviceydelser* i tillæg til disse *kerneydelse*.

Siden velfærdsstatens oprindelse har den udviklet sig, og ydelserne er overordnet set blevet flere og mere bredtfaavnende. I og med at velfærdsstatens opgaver har ændret karakter må det formodes, at baggrunden for at støtte op om velfærdsstaten samtidig har ændret karakter. Med en større gruppe af befolkningen der har gavn af velfærdsstaten, vil flere tage aktiv stilling til velfærdsstaten og dennes ydelser. Gruppen af modtagere er forandret og blevet bredere igennem tiden. Forandringerne velfærdsstaten har gennemgået og den ændret gruppe af borgere der har adgang til ydelser er interessante i forhold til velfærdsstatens legitimitet. Baggrunden for denne undersøgelse er således at undersøge, hvordan forandringer af velfærdsstaten kan have ændret opbakningen til velfærdsstaten.

Den hidtidige forskning i velfærdsstatens legitimitet har overordnet kørt efter to spor. Den oftest brugte metode har været inspireret af det som Edeltraud Roller (herefter Roller) betegner som en opdeling af statens rolle i *range* og *degree*.¹ Disse studier har traditionelt kombineret holdninger til forskellige områder af velfærdsstaten, med spørgsmålet om statens ansvar og økonomiske forbrug, og derved har forskerne opnået et mål for velfærdsstatens legitimitet.²

Det andet spor i forskningen har kritiseret Rollers metode for, at fokusere udelukkende på holdninger til statens rolle, og derved gøre forskningen i velfærdsstatens legitimitet ensartet. Kritikernes argument er, at statens rolle kun er ét aspekt af mange, som påvirker og betinger

¹ Roller, Edeltraud (1995)

² van Oorschot, Wim (2008), s. 4-5

velfærdsstatens legitimitet. Studierne indenfor denne retningen har fokuseret på, at inddrage en bredere gruppe af faktorer som betragtes som bedre mål for velfærdsstatens legitimitet end spørgsmålet om range og degree spørgsmål.³

Fælles for begge hovedspor er, at de ikke har beskæftiget sig med, hvad forandringer i velfærdsstaten over tid kan betyde for opbakningen. Tidligere studier har vist, at danskerne i Danmark i høj grad bakker op om velfærdsstaten. Således nyder den danske velfærdsstat en høj grad af legitimitet.⁴ Det er dog interessant at undersøge hvordan opbakningen i takt med forandringer i velfærdsstaten har forandret sig. Er det 2000'erne en anden gruppe af danskere der i særlig høj grad bakker op om velfærdsstaten end tilfældet var i 1970'erne, 1980'erne eller 1990'erne?

Formålet med denne undersøgelse er at afdække, hvorvidt forandringer i den danske velfærdsstat påvirker danskernes opbakning til velfærdsstaten. Med baggrund i Paul Piersons (herefter Pierson) teoretiske diskussion af velfærdsstatens forandringer⁵, med en opdeling i udviklingen i *old* og *new politics* er forventningen, at institutionelle forandringer i velfærdsstaten har medført en ændring i opbakningen til velfærdsstaten. Forventningen er, at velfærdsstatens legitimitet har ændret karakter siden 1970'erne, hvor velfærdsstaten i høj grad var kendetegnet ved, at den skulle sikre de svageste grupper i samfundet, frem til nutidens servicestat hvor alle danskere har gavn af velfærdsydelser.

Det er således ikke undersøgelsens formål, at vurdere hvorvidt der er en faldende eller stigende opbakning til velfærdsstaten i Danmark. Tidligere undersøgelser har konkluderet, at den danske velfærdsstat nyder en høj grad af legitimitet.⁶ Undersøgelsen formål er, at undersøge hvorvidt opbakningen til velfærdsstaten har ændret karakter i takt med, at velfærdsstaten har ændret sig. Den tidligere forskning i velfærdsstatens legitimitet har ikke forholdt sig til, hvordan forandringer i velfærdsstaten kan påvirke opbakningen. Institutionelle forskelle er blevet undersøgt igennem komparative studier, hvor forskellige typer velfærdsstater er blevet opstillet overfor hinanden og hvor forskellen mellem opbakningen i forskellige velfærdsstater er blevet analyseret. Ved at undersøge forskellene i opbakningen til velfærdsstaten fra 1970 frem til 2007 vil vi få en idé om,

³ van Oorschot, Wim (2008), s. 5-6

⁴ Bonoli, Giuliano (2000b), s. 433

⁵ Pierson, Paul (1996)

⁶ Bonoli, Giuliano (2000b), s. 433

hvordan institutionelle forandringer i velfærdsstaten påvirker velfærdsstatens legitimitet. Hvis der er en sammenhæng mellem institutionelle forandringer i velfærdsstaten og den måde som opbakningen defineres på, vil det kunne bidrage til forskningen med et mere detaljeret billede af hvad der betinger opbakning til velfærdsstaten. Derudover vil undersøgelsen give et billede af, hvilke grupper af danskerne der traditionelt bakkede op om velfærdsstaten og hvem der bakker op i dag.

Undersøgelsens analyse vil tage udgangspunkt i data fra De Danske Valgundersøgelser gennemført i forbindelse med folketingsvalgene i perioden 1971 til 2007. Dataene vil danne baggrund for besvarelsen af undersøgelsens hypoteser og herved skabe et billede af, hvorvidt opbakningen til velfærdsstaten har ændret karakter de sidste 36 år.

Undersøgelsen fokuserer på de institutionelle forandringer i velfærdsstatens opbygning, herunder udviklingen af velfærdsydelser og services. Der vil i undersøgelsen ikke være fokus på kulturelle faktorer selvom disse også kan tænkes at have betydning for udviklingen i opbakningen til velfærdsstaten.

1.2 Problemformulering

Som det fremgår af problemstillingen, er formålet med denne undersøgelse at forklare udviklingstendenser i opbakningen til velfærdsstaten, og hvordan opbakningen har forandret sig. Dette skyldes en grundlæggende forventning om, at opbakning til velfærdsstaten er et dynamisk fænomen, der forandres over tid i takt med at velfærdsstatens omfang og ydelser forandres. For at kunne undersøge hvorvidt forandringer i velfærdsstaten forandrer opbakningen til velfærdsstaten, vil der blive taget udgangspunkt i teorier om velfærdsstats forandringer.

Undersøgelsen er således et forsøg på at forklare, hvordan forandringer i velfærdsstaten påvirker opbakningen til velfærdsstaten, og hvordan sammenhængen er mellem forandringer i velfærdsstaten og opbakning.

Følgende problemformulering danner således baggrund for undersøgelsen:

Hvordan påvirker institutionelle forandringer i velfærdsstaten borgernes opbakning i perioden 1971-2007?

1.3 Design

Den tidligere forskning viser, at danskerne i høj grad bakker op om velfærdsstaten. Denne undersøgelses formål er derfor ikke at vurdere danskernes opbakning til velfærdsstaten, men i stedet at klarlægge hvordan institutionelle forandringer i velfærdsstaten har påvirket opbakningen.⁷

Den tidligere forskning har ikke i tilstrækkelig grad taget højde for, at velfærdsstaten siden 1960'erne har gennemgået store ændringer, fra opbygning, udbygning, over nedskæringer og omlægninger. Problemformuleringen er teoretisk funderet i et kritisk syn på det manglende tidsperspektiv i den hidtidige forskning. I undersøgelsen vil der derfor blive lagt vægt på forandringer i velfærdsstaten som en væsentlig faktor der påvirker holdningsdannelsen. Med inspiration fra Piersons teoretiske diskussion af forandringer i velfærdsstaten vil opbakningen til velfærdsstaten bliver undersøgt med fokus på, hvordan de institutionelle forandringer i velfærdsstaten har ændret opbakningens karakter.

Undersøgelsens struktur er som skitseret nedenfor:

I det følgende kapitel, kapitel 2, vil udviklingen i den danske velfærdsstat fra 1960'erne og frem efter at blive skitseret. Kapitlet indeholder foruden en historisk gennemgang også et overblik over udviklingen i den offentlige sektor med fokus på udviklingen i de offentlige udgifter, forbrug og antallet af ansatte i den offentlige sektor. Kapitlet fungerer som belæg for, at velfærdsstat har gennemgået væsentlige institutionelle forandringer som kan have indflydelse på vælgernes opbakning.

Derefter følger en redegørelse for Piersons teoretiske diskussion af velfærdsstats forandringer, samt en redegørelse for de to begreber old og new politics. Desuden præsenteres de teoretiske perspektiver, der danner grundlag for at forklare vælgernes opbakning til velfærdsstaten. På baggrund af den teoretiske gennemgang vil undersøgelsens hypoteser blive specificeret (kapitel 3). I kapitel 4 vil undersøgelsens metode blive gennemgået som indgang til undersøgelsens analyse. Kapitel 5 er undersøgelsens analyse. De opstillede hypoteser vil blive undersøgt hver for sig, for herved at skabe overblik over variationerne i opbakningen til velfærdsstaten over tid.

Slutteligt vil der i kapitel 6 blive konkluderet på de opstillede hypoteser. Der vil ligeledes blive konkluderet på, hvordan forandringer i velfærdsstaten har påvirket opbakning i perioden. Desuden

⁷ Bonoli, Giuliano (2000b), s. 433

Opbakning til den danske velfærdsstat

En analyse af hvordan udviklingen i velfærdsstaten har ændret danskernes opbakning

vil der blive forsøgt at sige noget om, hvad der kendetegner opbakningen til velfærdsstaten og hvem det er der i særlig grad bakker op om velfærdsstaten.

Kapitel 2 Den danske velfærdsstats udvikling

Dette kapitel har til formål, at skabe et historisk overblik over den udviklingen den danske velfærdsstat har gennemgået fra 1970'erne og frem efter. Dette historiske oprids er nødvendigt for, at skabe et overblik over den udvikling og de forandringer i velfærdsstaten som har fundet.

Den danske velfærdsmodel omtales ofte som den *universelle* eller *skandinaviske* model. Det der kendetegner den danske velfærdsmodel er, at velfærdsydelserne gives til *alle* borgere som opfylder en række opstillede betingelser og kriterier, uden at der tages hensyn til deres arbejdsmarkeds- eller familiemæssige forhold. Systemet dækker så at sige alle, heraf betegnelsen som den universelle velfærdsstat.

På enkle område, for eksempel på syge- og arbejdsløshedsområdet, er retten til en ydelse afhængig af tidligere beskæftigelse, og for nogle ydelser også af medlemskab og bidragsbetaling. Størstedelen af velfærdsydelserne er dog finansieret igennem skatter og ikke af øremærkede private bidrag.

Skattetrykket er højt i Danmark, og omfordelingen i samfundet er større end i lande der falder udenfor den universelle velfærdsmodel. Den danske velfærdsmodel er endvidere kendt for at stille en lang række ydelser til rådighed for borgerne, således både uddannelse, børnepasning og sundhedsydelser. Det betyder derfor også, at der i Danmark er et højt antal offentligt ansatte.⁸

2.1 En historisk oversigt over udviklingen i den danske velfærdsstat

Der er siden 1940'erne sket store forandringer i den danske velfærdsstat. Dette kapitel har til formål, at skabe et overblik over udvikling i velfærdsstaten, for at tydeliggøre at der er sket nogle ændringer som kan have betydning for danskernes opbakning til velfærdsstaten.

Efter afslutningen af 2. verdenskrig begyndte en udbygning af den danske velfærdsstat.

Efterkrigstidende blev kendetegnet ved en bevægelse hen imod en altomfattende velfærdsstat. Det der har kendetegnet udviklingen er, at velfærdsydelserne i efter 1940'erne i stigende grad begynder at omfatte en stadig voksende del af befolkningen. I og med at stadig flere danskere blev omfattet af diverse velfærdsydelser, blev et stigende antal ydelser finansieret over skatten, hvorfor skattetrykket blev øget.⁹

⁸ Ploug, Niels m.fl. (2004), s. 11-12

⁹ Kolstrup, Søren (1996), s. 385

I 1950'erne og 1960'erne var socialpolitikken i centrum i velfærdsstatens udbygning.

Udgangspunktet var, at alle borgere skulle forsørge sig selv. Kun i tilfælde hvor alle muligheder for selvforsørgelse var udtømte kunne offentlig forsørgelse blive aktuelt.

Loven om folkepension fra 1956 bliver af danske historikere betegnet som et vigtigt skel i velfærdsstatens udvikling.¹⁰ Folkepensionen havde bred opbakning i den danske befolkning, hvor flertallet var for en universel pension.¹¹ Loven om folkepension havde til formål; ”... *at give arbejderne noget til trøst ovenpå den socialdemokratiske regerings ophøjelse af et forkastet mæglingsforslag til lov.*”.¹²

I 1960'erne ændrede Danmark sig fra et landbrugsland til et urbaniseret industriland. Til trods for flere tilskudsordningerne, finansieret af både de danske skatteydere og EF, faldt antallet af heltidsbeskæftigede i landbruget. Samtidig gjorde kvinderne deres indtog på det danske arbejdsmarked, særligt i produktionen og industrien. Disse ændringer betød, at der blev stillet nye krav til den offentlige sektor. Det offentlige begyndte nu blandt andet, at tage sig af pasning af børn. Der skete dermed en ændring i den danske velfærd, hvor det offentliges ansvar blev udbredt til at omfatte mange typer af ydelser. Denne udvikling kan ligeledes tydeliggøres ved invalidepensionsloven fra 1956, hvor det blev det offentliges ansvar, at kompensere handicappede.¹³

I 1970'erne begyndte en voldsom udbygning af velfærdsstaten. Stort set alle offentlige ydelser steg, og mange områder blev enten udvidet eller tilføjet den danske velfærdsstat. Det offentlige forbrug på sundhedsydelser voksede op igennem 1970'erne. Fra i 1971 at udgøre 6,8 % af BNP til i 1982 at udgøre 8 %.

I forbindelse med oliekrisen i 1972/1973 forsøgte den socialdemokratiske ledede regeringer at sikre Danmark mod en stigende arbejdsløshed. Der blev ansat flere i den offentlige sektor, korte arbejdsdage og længere ferier blev indført, og der blev igangsat en ordning for frivillig pensionering. Det var også i den forbindelse, at dagpenge satsen blev forhøjet til at udgøre 90 % af den tidligere

¹⁰ Møller, Poul (1977)

Pers, Henrik (1981)

Fonsmark, Henning (1990)

¹¹ Petersen, Klaus (2003), s. 147

¹² Petersen, Klaus (2003), s. 77

¹³ Petersen, Klaus (2003), s. 79

indkomst. Desuden kom der en ny bistandslov hvor et helhedsbaseret skøn lå til grund for bistandens størrelse. Bistandens ydelsesniveau kunne nu udgøre op til 80 % af dagpenge beløbet.¹⁴ I 1979 indførtes førtidspensionen, en frivillig pensionsordning til folk over 60 år. Formålet med førtidspensionen var, at skabe flere arbejdspladser til den yngre del af befolkningen i en periode med høj arbejdsløshed.¹⁵

Fra slut-1980'erne og til start-1990'erne skete der en bevægelse fra *welfare* til *workfare*. Støtte i tilfælde af arbejdsløshed blev svære at opnå i og med, at kravene til modtageren blev skærpet. De skærpede krav betød aktivering og en skærpet kontrol med de ledige. Ledige skulle i højere grad end tidligere stå til rådighed for arbejdsmarkedet.

Det offentlige forbrug på sundhedsydelser faldt fra 8 % af BNP i 1982 til 6,6 % i 1992. De nedskæringer der blev foretaget havde dog betydning for danskernes opfattelse kvaliteten i sundhedssektoren. Det kan formentlig være en del af forklaringen på, at udgifterne til sundhedsydelserne er steget siden 1992. Alle børnefamilierne fik i 1985 glæde af børnepengene som blev gjort til en universel ydelse.¹⁶

Velfærdsstaten frem til 1990'erne var kendetegnet ved rettighedsbaseret forsørgelse for at sikre en anstændigt levestandard for alle danskere. I 1990'erne og frem ændredes udgangspunktet således at der fulgte en lang række pligter med rettighederne for offentlig forsørgelse. Den øget fokus på en aktiv indsats overfor de der blev forsørget af det offentlig lå til grund i et ønske om, at ledige fik kontakt til arbejdsmarkedet og af den vej blev integreret på arbejdsmarkedet.

På pensionsområdet blev ATP ydelsen gjort universel i 1990'erne, og i 1998 indførtes den særlige pensionsordning, SP-ordningen. Hver af disse ordninger udgjorde ca. 1 % af en almindelig lønmodtagers indkomst. SP-ordningen havde en kraftig omfordelene effekt med en ens pension til alle. Ordningen blev afskaffet i 2004 til 2007 for herved at øge det private forbrug.¹⁷

I 1998 blev ordningen for førtidspension ændret således, at borgerne skulle have indbetalt i 25 år i stedet for de hidtidige 20 år. Samtidig blev ydelsen højere jo længere tid folk blev på

¹⁴ Andersen, Jørgen Goul (2007), s. 6+12

¹⁵ Andersen, Jørgen Goul (2007), s. 29

¹⁶ Andersen, Jørgen Goul (2007), s. 35

¹⁷ Andersen, Jørgen Goul (2007), s. 22

arbejdsmarkedet i et forsøg på, at skabe incitament for de ældre generationer til at fortsætte med at arbejde.

I løbet af 1990'erne sker der gentagende forkortelser af dagpengeperiodens længde, fra den første reform fastlæggelse af et maksimum på syv år til fire år ved arbejdsmarkedsreformen i 1999.

Stramningerne betød, at aktivering og arbejde med løntilskud blev sat i fokus. I 1995 fik de arbejdsløse således pligt til at deltage i aktiveringsordninger. Samtidig skærpes pligten til arbejdssøgning til også at omfatte job som faldt udenfor eget fagområde.¹⁸ Samme udvikling er sket på kontanthjælpsområdet, hvor stramninger særligt har været rettet mod gruppen af unge kontanthjælpsmodtagere.

I 2000'erne er det sket en stigning i andelen af danskere med private sundhedsforsikringer. I samme periode har udgifterne til det offentlige sundhedsvæsen været nogenlunde stabilt.

På både dagpenge- og kontanthjælpsområdet er linjen fra 1990'erne fortsat. Dermed er kravet om *ret og pligt* for de ledige fortsat.¹⁹ På dagpenge området blev kontrol- og sanktionsmulighederne strammet overfor de ledige.²⁰

Det er tydeligt at se at der fra 1960'erne og frem starten 1980'erne sker en række udvidelser af velfærdsstatens omfang og ydelsesområde. I denne periode blive økonomisk sikring, så som folkepension og dagpenge ændret til universelle ydelser. Samtidig udvikles der børnepasningsordninger i kraft af, at kvinderne kommer på arbejdsmarkedet.

Fra slut 1980'erne sker der en ændring hvor Danmark går fra welfare til workfare. Der bliver herefter stillet krav til modtagere af offentlige ydelser. Samtidig sker der ændringer i den offentlige sektor, hvor der kommer øget fokus på at statens økonomiske velstand ikke er uendelig. Der sker således en ændring hvor der kommer mere fokus på velfærdsstatens økonomiske aspekt og, at man ikke kan fortsætte med massive investeringer i den offentlige sektor.

¹⁸ Andersen, Jørgen Goul & Pedersen, Jacob J. (2007), s. 12

¹⁹ Sørensen, Christen (2006), s. 51

²⁰ Sørensen, Christen (2006), s. 51

Regeringen (2006), s. 46

2.2 Udviklingen i den offentlige sektor

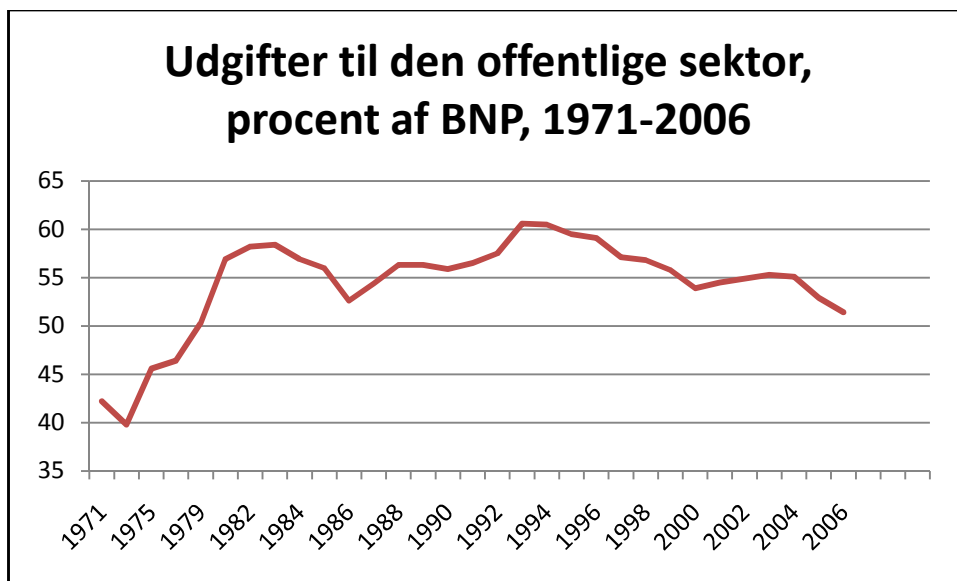
Udviklingen i velfærdsstaten kan med fordel beskrives og tydeliggøres ud fra forskellige data der viser udviklingen i undersøgelsesperiode. Data som den offentlige sektors udgifter, antallet af ansatte i den offentlige sektor, modtagere af overførselsindkomster osv. kan give et billede af udviklingen af den offentlige sektor.

En måde at betragte udviklingen i den danske velfærdsstat er, at kigge på udviklingen i udgifterne til den offentlige sektor i procent af BNP.

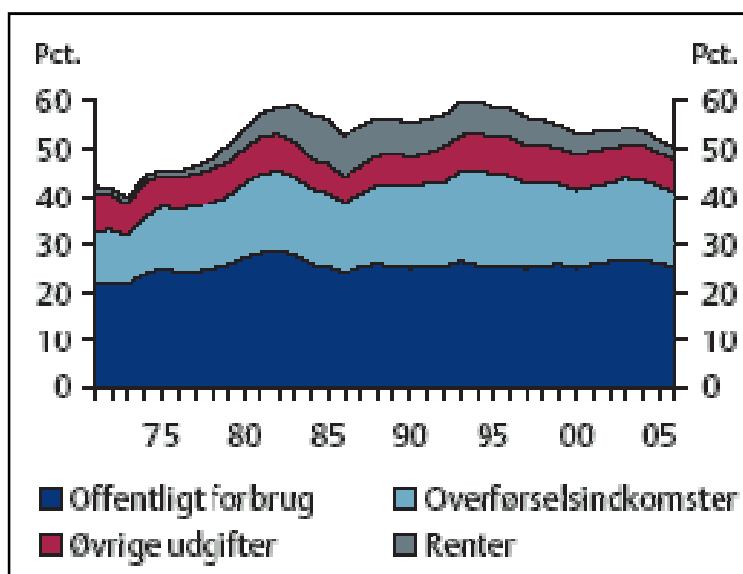
Perioden er præget af udsving i det offentlige forbrug, nogen større end andre (se figur 1). Fra 1973 og frem til 1983 stiger de offentlige udgifter fra 39,8 % til 58,4 % af BNP. Der har således i denne periode været en betydelig stigning i det offentliges udgifter, hvilket stemmer godt overens med den betragtning, at den danske velfærdsstat i denne periode udviklede sig kraftigt. Det er dermed tydeligt at der i denne periode er foretaget investeringer i den offentlige sektor og, at disse investeringer i mere eller mindre grad vil have betydet, at velfærdsydelserne har fået større udbredelse og dermed har dækket flere danskere.

Derefter ses der et fald til 52,4 % i 1986, hvor efter de offentlige udgifter igen stiger frem til 1993 til 1994 til det hidtidige højdepunkt på 60,5 % af BNP. Overordnet set har der således været en stigning fra 1973 til 1994 i de offentlige udgifter.

Fra 1994 ses der et fald frem til 2001 hvor det offentlige forbrug stiger igen. De seneste år har udviklingen holdt sig på et nogenlunde stabilt niveau omkring 50 % af BNP.

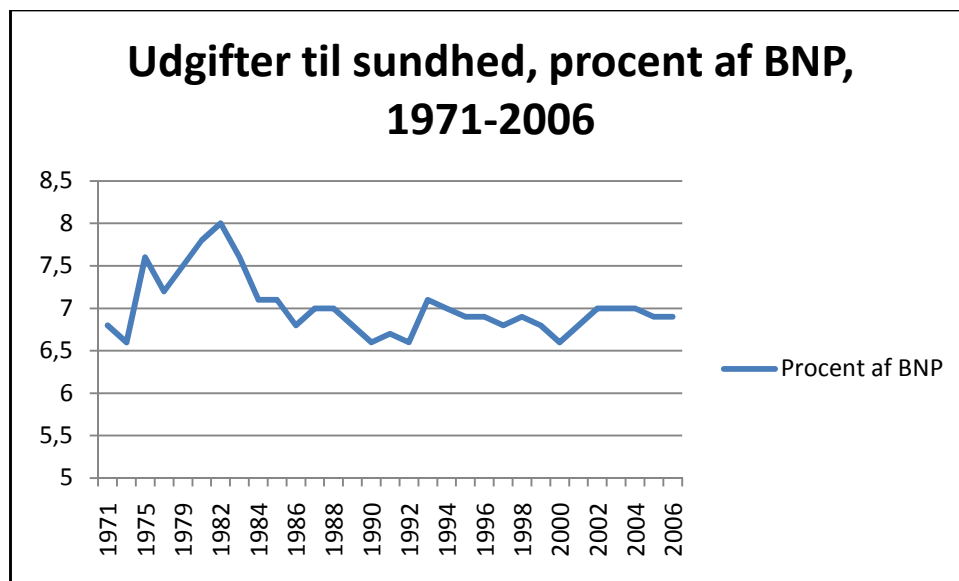

Figur 1: Udgifter til den offentlige sektor i procent af BNP, 1971-2006. Kilde: Danmarks Statistik, (www.statistikbanken.dk/OFF23, June 9, 2007).

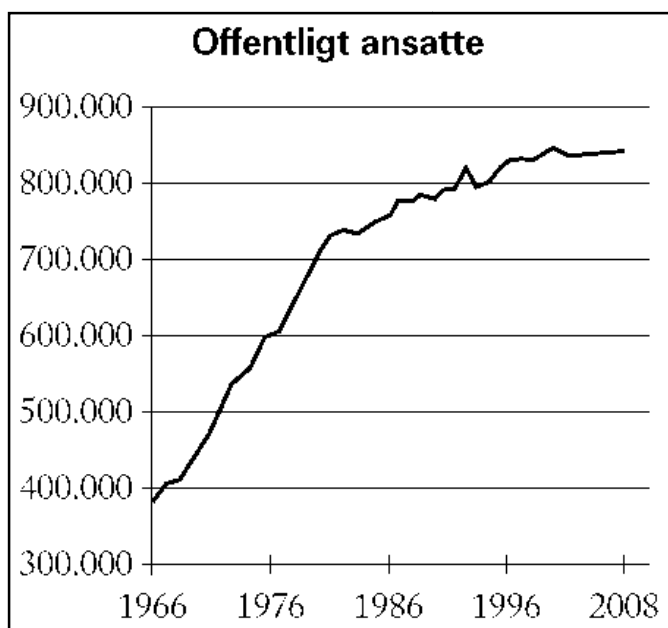
Figur 2: De samlede offentlige udgifter i pct. af BNP, 1971-2006. Kilde: Danmarks Statistisk og Finansministeriet.

I figur 2 ses det samlede offentlige forbrug opdelt i udgiftstyper. Siden slut-1980'erne har det offentlige forbrug, herunder lønudgifter og indkøb af varer og tjenesteydelser, ligget stabil omkring 25 % af BNP. De samlede udgifter til overførselsindkomster er i 2005 større end tilfældet var i 1970. Der ses dog et knæk i kurven efter 2000.

Figur 3: Udgifter til sundhed, procent af BNP, 1971-2006. Kilde: Danmarks Statistik, (www.statistikbanken.dk/OFF23, June 9, 2007).

Det offentlige udgifter til sundhedsydelser er overordnet set steget med ét procentpoint i perioden 1971 til 2006. Dette er en begrænset stigning taget i betragtning, at gruppen af ældre som ofte er mere behandlingskrævende end andre befolkningsgrupper er stigende. Det interessante ved figur 3 er den forholdsvis kraftige stigning der sker i udgifterne til sundhedssektoren op igennem 1970'erne og frem til 1982. Dette viser med al tydelighed den ekspansion der sker af velfærdsstaten i 1970'erne.

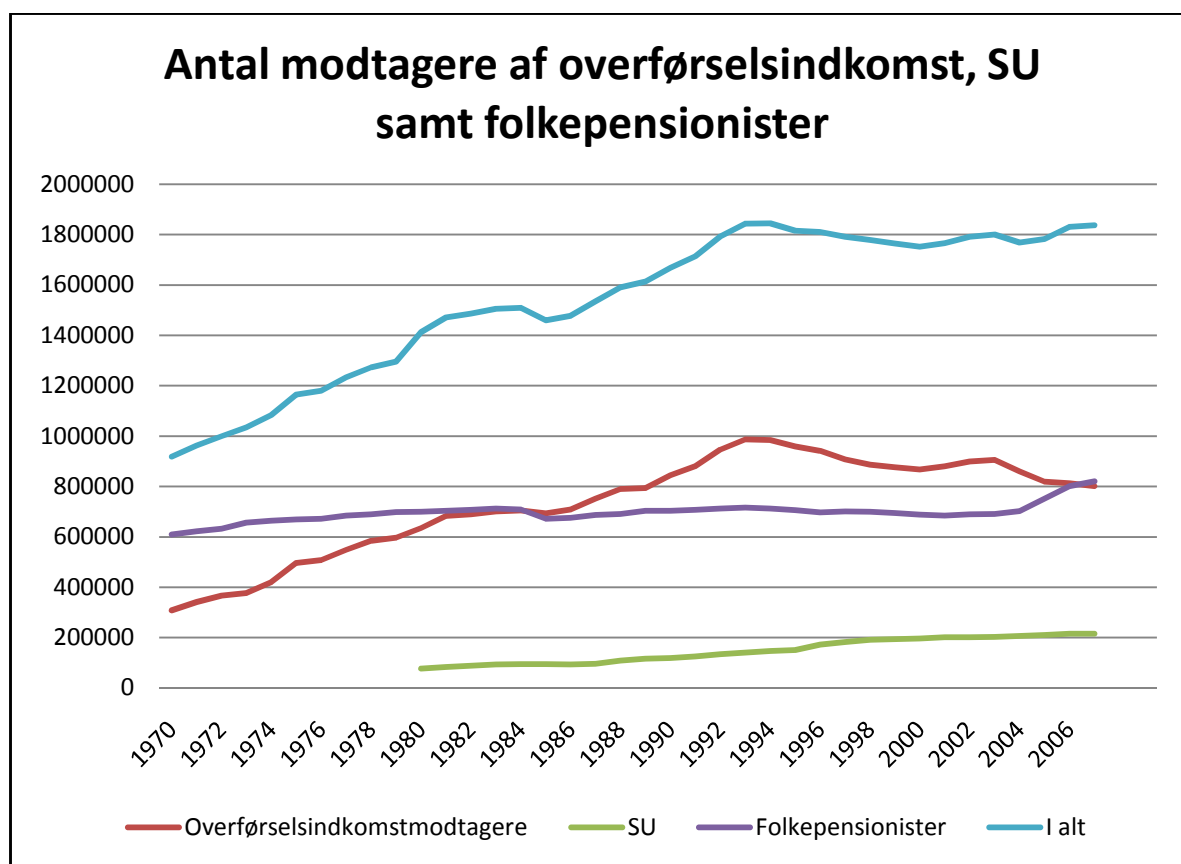
Figur 4: Antallet af offentligt ansatte, 1966-2008. Kilde: Danmarks Statistik, www.statistikbanken.dk

Opbakning til den danske velfærdsstat

En analyse af hvordan udviklingen i velfærdsstaten har ændret danskernes opbakning

Antallet af offentligt ansatte fortæller ligeledes noget om udviklingen af den offentlige sektor. Som det ses i figur 4 er antallet af ansatte i den offentlige sektor steget fra 1966 og frem til 2008. Den kraftige vækst sker særligt i perioden fra 1966 til 1980'erne. Dette stemmer godt overens med udvikling i det offentliges udgifter af BNP i samme periode. Det er desuden med til at bekræfte en kraftig ekspansion i den offentlige sektor i særligt 1970'erne, men også i 1980'erne. Der er således helt tydelige tal der viser, at den danske velfærdsstat har udviklet sig op igennem 1970'erne og 1980'erne.

Det stigende antal af offentlige ansatte må formodes, at hænge sammen med udviklingen af serviceydelser i den offentlige sektor. I 1970'erne udbygges særligt områderne indenfor børnepassning hvilket betød et øget behov for ansatte i den offentlige sektor.

Figur 5: Antallet på overførselsindkomster, 1970-2007. Kilde: Svar på § -20 spm. S 354 af d. 5. april 2005 fra Finansministeriet.

Antallet af modtagere af overførselsindkomst er steget betydeligt fra starten af 1970'erne. Antallet af modtagere af overførselsindkomster er stigende frem til 1995, hvorefter der ses et mindre fald i antallet af modtagere.

Det høje antal på offentlige overførsel i forhold til i starten af 1970'erne medfører et øget pres på de offentlige udgifter. Det kan derfor være med til at forklare noget af udviklingen i udviklingen i det offentlige forbrug frem til 1994.

Det høje antal på overførselsindkomster viser også, at den danske velfærdsstat rammer mange. Der er således 1.800.000 danskere på overførselsindkomster, hvilket må betragtes som en stor andel af de 5.5 millioner danskere²¹. Modtagerne fordeler sig på en række forskellige overførsler, herunder dagpenge, SU og folkepension. SU og folkepension er ydelser, som en stor del af den danske befolkning vil være i berøring med på et eller andet tidspunkt i deres liv.

Overførselsindkomsterne stiger særligt frem til 1993. Dette hænger godt sammen med de skærpede krav der siden 1990 er blevet stillet til modtagerne af overførselsindkomster. Faldet er fortsat, med kun en enkelt stigning i 2003 frem til 2007.

Antallet af modtagere af folkepension er steget stødt fra 1970 og frem efter. Der ses en, i forhold til de foregående år, større stigning fra 2004 og frem. Stigningen i antallet har dog været forholdsvis lille i perioden, således er antallet steget fra 610.000 i 1970 til 820.000 i 2007.

SU-ordningen blev universel i 1980'erne. Frem til 1980'erne havde uddannelsesstøtte været forbeholdt de "mindre bemidlede". Fra 1980 og frem ses der en uafbrudt stigning i antallet af SU-modtagere. Med et øget optag på uddannelserne de seneste år må det formodes, at denne udvikling også fortsætter i fremtiden.

Den danske velfærdsstat har i perioden 1970 til 2009 gennemgået en betydelig udvikling. Det er tydeligt på de ovenstående nøgletal, at den offentlige ekspansion særligt tog fart i 1970'erne og fortsatte i mindre grad i 1980'erne. I 1990'erne og særligt i 2000'erne stagnerer det offentlige forbrug og det samme er tilfældet i større eller mindre grad i de øvrige nøgletal. Dermed er den kraftige ekspansion af den offentlige sektor der fandt sted i 1970'erne og 1980'erne ikke fortsat. Der er således empirisk data der bekræfter antagelsen om, at den danske velfærdsstat gennemgået en betydelig udvikling og har forandret sig.

²¹ Danmarks Statistisk

Opbakning til den danske velfærdsstat

En analyse af hvordan udviklingen i velfærdsstaten har ændret danskernes opbakning

Gennemgangen af velfærdsstatens historie viser samme billede som udviklingen i nøgletallene. Dermed er det klart, at den udvikling der skete af den danske velfærdsstat efter 2. verdenskrig og frem til starten af 1980'erne ikke har fortsat i 1990'erne og 2000'erne. Der er sket en række institutionelle forandringer som har betydet, at velfærdsstaten har ændret karakter. Ændringerne har fundet sted fordi det er blevet klart, at der ikke er råd til at forsætte de massive investeringer i den offentlige sektor.

Kapitel 3 Det teoretiske grundlag

Den danske velfærdsstat har gennemgået en betragtelig udvikling siden 1950'erne og frem til i dag. Velfærdsstatens institutioner er blevet forandret og udbygget, nye er kommet til, og nogle institutioner har fået tilført færre økonomiske ressourcer. Undersøgelsens tese er, at de institutionelle forandringer i velfærdsstaten har medført, at opbakningen til velfærdsstaten er ændret. Det er derfor nødvendigt med en teoretisk gennemgang af teorier der forholder sig til institutionel udvikling og forandring. De teoretiske argumenter vil blive brugt som baggrund for undersøgelsens hypoteser.

De teoretiske retninger indenfor institutionelle forandringer i velfærdsstaten kan opdeles i to grupperinger inspireret af Piersons diskussion af forandringer i velfærdsstaten²², old politics og new politics. Disse to grupper af teorier præsenterer henholdsvis teorier der fokuserer på ekspansion af velfærdsstaten og teorier som fokuserer på det faktum, at mange velfærdsstater ikke har kunnet fortsætte de massive investeringer der tidligere er blevet gjort i offentlige velfærdsydelser og services.

Institutionsbegrebet

Der vil i undersøgelsen blive brugt betegnelsen *institutioner* flere steder. Da begrebet generelt kan bruges i mange forskellige sammenhænge, med forskellige betydninger og definitioner er det nødvendigt med en definitionsafklaring. Definitionsafklaringen er den der anvendes i denne undersøgelse når betegnelsen institutioner anvendes.

Definitionen af institutioner tager udgangspunkt i Peter A. Hall og Rosemary C. R. Taylors definition: "...*formal and informal procedures, routines, norms and conventions embedded in the organizational structure of the polity or political economy*"²³. Institutioner er altså en række regler og strukturer som har baggrund i et lands skrevne og uskrevne praksisser og som er med til at skabe det politiske landskab.

Det institutionsbegreb der anvendes i denne undersøgelse er rettet mod velfærdsstatens institutioner. Når der tales om institutionelle forandringer henvises der til forandringer i den førte policy som påvirker og forandrer institutionerne i velfærdsstaten.

²² Pierson, Paul (1996)

²³ Hall, Peter A. & Taylor, Rosemary C. R. (1996), s. 938

Undersøgelsen fokuserer på de institutionelle forandringer i velfærdsstatens opbygning, herunder udviklingen af velfærdsydelser og services. Der vil i undersøgelsen ikke være fokus på kulturelle faktorer om end at disse formentlig også kan bruges som forklaringsfaktorer i forhold til udviklingen af opbakning til velfærdsstaten.

3.1 Forandringer i velfærdsstaten

Piersons artikel; "*The New Politics of the Welfare State*" fra 1996 er en diskussion af teorier om velfærdsstatens udvikling og deres anvendelse.

Inden for politologien har velfærdsstatens opbygning og ekspansion været et emne, der har været diskuteret og beskrevet af forskellige forskere i forskellige sammenhænge.²⁴ I modsætningen til udvikling af velfærdsstaten og i de sociale programmer, står forskningen og diskussionen af velfærdsstatens økonomiske begrænsning. I forskningen har det været diskuteret hvorvidt teorier om velfærdsstatens udvikling kunne anvendes i en situation hvor der foretages nedskæringer og velfærdsstatens omfang begrænses. Argumentet har været at hvis teorierne spejles og derved vendes om, så havde man anvendelige teorier til analyser af den "nye" udvikling.

Pierson har stillet spørgsmålstejn ved denne brug af teorierne om udvikling og ekspansion af velfærdsstaten til den "nye" situation, fordi den nye velfærdsstat er væsentlig anderledes end den gamle. Velfærdsstatens udbygning medfører indførelse af populære tiltag på områder hvor interessegrupperne ikke er mættet. I modsætning kræver nedskæringer at de folkevalgte politikere skal vedtage upopulære beslutninger, hvilket kan påvirke deres mulighed for genvalg.²⁵

Piersons begrundelse for, at der er væsentlige forskelle mellem de processer der henholdsvis udbygger og beskærer velfærdsstaten kan opdeles i to. For det første er politikernes mål forskellige, og for det andet er den politiske kontekst forandret. Der er stor forskel på at udvide ydelser til et større antal borgere og til at fjerne ydelser. Kombinationen af økonomiske forhold, politiske forandringer og øget udgifter pga. den voksende velfærdsstat har medført, at det er nødvendigt med nedskæringer og begrænsninger. At begrænse og beskære velfærdsstaten er en øvelse i *blame avoidance* fordi omkostningerne ved beskæringer er større end gevindsten ved udbygninger. Det

²⁴ Blandt andre Harold Wilensky, Ragin Huber og Theda Skocpol

²⁵ Pierson, Paul (1996), s. 143-144

betyder dermed også, at omfordeling af ressourcer igennem beskæringer i eksisterende sociale programmer overordnet set vil være en ”tabt sag” for politikerne.²⁶

Pierson arbejder ud fra en model hvor old politics betegner perioden med opbygning og udbygning af velfærdsstaten, imens new politics betegner perioden med begrænsning og beskæring af velfærdsstaten.

Piersons teoretiske diskussion er opstået som et svar på, hvordan de nye forandringer i velfærdsstaten kan forklares. Udgangspunktet har således ikke været hvordan forandringerne vil påvirke borgernes holdninger. På trods af dette så er de teorier der henvises til funderet i, at der er en generel opbakning til velfærdsstaten. Hvis befolkningen ikke i en eller anden grad bakker op om velfærd vil velfærdsstaten ikke være opstået. Derfor ligger der bagved teorierne en forventning om opbakning til velfærdsstaten.

3.2 Old Politics

Den tidligere forskning i velfærdsstatens udvikling har i høj grad søgt at forklare væksten og ekspansionen af sociale programmer i de industrialiserede lande.²⁷ Der kan tales om tre forskellige teoretiske retninger som hver især har forsøgt at forklare hvad der betinger udviklingen i velfærdsstaten: ”*The logic of industrialisation*”, *power resource modellen* og *institutionalisme*.²⁸ Disse tre teoriretninger vil i denne undersøgelse blive betragtet som udtryk for det som Pierson betegner old politics. Old politics er teorier der forholder sig til velfærdsstatens udvikling og udbygning og de defineres som old politics, fordi teorierne i høj grad forholder sig til situationen i velfærdsstatens opstående hvor udbygning og udvidelser af ydelser var i fokus.

De tre teorier tager udgangspunkt i forskellige forklaringer på velfærdsstatens udvikling, med det fælles udgangspunkt at velfærdsstaten udbygges. En gennemgang af teorierne skal danne baggrund for at diskutere forandringer i velfærdsstaten og disse forandringers indflydelse på grupper af vælgeres opbakningen til velfærdsstaten. Gennemgang af de tre teoretiske retninger vil danne baggrund for at kunne opstille en række hypoteser om opbakning til velfærdsstaten i perioden 1971 til 2010.

²⁶ Pierson, Paul (1996), s. 144-146

²⁷ Bonoli, Giuliano (2000c), s. 30

²⁸ Pierson, Paul (1996),

3.2.1 The logic of industrialisation

De første teorier indenfor logic of industrialisation tilgangen blev udviklet i 1960'erne af blandt andre Phillips Cutright²⁹ og Harold L. Wilensky³⁰. Forskerne indenfor denne tilgang så velfærdsstaten som et biprodukt der opstod på grund af en øget demokratisering, en positiv økonomisk udvikling og ændringer i markedsstrukturerne. Det var en udvikling som mange, særligt vestlige lande gennemgik, hvorfor det var udgangspunktet at det var disse betingelser som gjorde at alle vestlige lande udviklede en velfærdsstat.

Ændringerne i landende førte til en udvikling og udvidelse af de respektive velfærdsstater. Velfærdsydelser og sociale tiltag blev betragtet som svar på de behov der opstod i kølvandet på særligt industrialiseringens fremmarch. Formålet med teorien var, at forklare hvorfor alle vestlige lande havde udviklet en velfærdsstat, i større eller mindre grad, og ikke de komparative forskelle mellem landende.³¹

Teoriene blev understøttet med statistiske analyser som påviste en sammenhæng mellem den økonomiske udvikling målt i BNP per capita og landets niveau af sociale udgifter. Hvis et land oplevede en positiv økonomisk udvikling betød det således også stigende sociale udgifter. Der var dermed sammenhæng mellem teorien og virkeligheden. Teoriene var de første der forsøgte at forklare udviklingen i velfærdsstaterne, men i takt med at mere komparativt data blev tilgængeligt blev det klart, at variationer i velfærdsstaternes udvikling ikke kun kunne forklares udelukkende med baggrund i den økonomiske og markedets udvikling. Særligt var det et problem at forklare forskellene mellem udviklingen i velfærden i henholdsvis Sverige og USA, med henvisninger udelukkende til økonomiske og markedets udvikling, da begge lande havde gennemgået en positiv økonomisk udvikling men udviklet to meget forskellige velfærdsstater.³² Teorien har således store problemer med at forklare landespecifikke forandringer, hvilket kan forklares med teoriens manglende fokus på politiske, institutionelle og kulturelle faktorer.³³

I teorien om industrialiseringens betydning for udviklingen af en velfærdsstat, er der ikke fokus på borgernes opbakning til velfærd som en nødvendighed for velfærdsstatens opstående. Det er den

²⁹ Cutright, Phillips (1965)

³⁰ Wilensky, Harold L (1975)

³¹ Green-Pedersen, Christoffer (2000), s. 18

³² Bonoli, Giuliano (2000c), s. 30-31

³³ Bonoli, Giuliano (2000c), s. 33

økonomiske udvikling der betyder, at der opstår nogle processer i samfundet som nødvendiggør, at svage og nedslidte kan få støtte fra det offentlige.

Ud fra et opbakningsperspektiv må det formodes, at de der har en risiko for nedslidning eller øget risiko ved deres arbejde bakker op om velfærdsstaten og offentlige ydelser i forbindelse med velfærdsstatens opstående og udbygning. Dermed må arbejderklassen i høj grad bakke op om velfærdsstaten, i og med at de er en gruppe med større risiko for tabt indkomst.

Følgende hypotese kan derfor udledes med baggrund i teorien om logic of industrialisation:

- Arbejderklassen bakker i højere grad op om velfærdsstaten end øvrige klasser

3.2.2 Power ressource modellen

Power ressource modellen er udviklet med baggrund i den svenske velfærdsstat, og i et mindre omfang af de øvrige nordiske velfærdsstater. Teorien opstod i 1980'erne hos forskere som Walter Korpi³⁴, Gøsta Esping-Andersen³⁵ og Franz Castles³⁶. Hovedargumentet i teorien er, at velfærdsstaten er en kamp i det kapitalistiske samfund mellem klasserne, herunder med stor fokus på arbejderklassen. Et skifte fra et kapitalistisk samfund til et fuldstændig socialistisk samfund skete ikke, men velfærdsstaten opstod med det mål, at sikre arbejderklassen en acceptabel levestandard.. Deres antagelse er således, at styrken af arbejderbevægelsen og de venstreorienterede partier er afgørende for velfærdsstatens udvikling.³⁷ Klasser har således stor betydning for velfærdsstatens opstående og dermed må forskellige klasser i samfundet formodes at have forskellige interesser og holdninger til velfærdsstatens udvikling.

Succesfuld mobilisering af arbejderklassen er en afgørende faktor for, hvordan velfærdsstaten udvikler sig. Mobilisering af arbejderklassen bruges til at forklare hvorfor velfærdsstaten har udviklet sig forskelligt i lande som, når fokus ellers er på andre faktorer i landene som forekommer mere eller mindre identiske.

Med mobilisering af arbejderklassen bruges medlemskab af fagforening samt partivalg, særligt partivalg på venstrefløj, som udtryk for en succesfuld mobilisering af arbejderklassen.

³⁴ Korpi, Walter (1983)

³⁵ Esping-Andersen, Gøsta (1985) (1990)

³⁶ Castles, Franz (1982)

³⁷ Green-Pedersen, Christoffer (2000), s. 19-20

Empiriske studier har overordnet set bekræftet en sammenhæng mellem en stærk venstrefløj og arbejderbevægelse på den ene side og velfærdsstatens udvikling på den anden.³⁸ Teoriene har dog ikke kunnet forklare udviklingen i lande udenfor Skandinavien, hvilket bliver problematisk i forhold til komparative studier der rækker ud over de skandinaviske lande.³⁹ Tesen om en stærk arbejderbevægelse og venstrefløj kan i forskellig grad bekræftes på skandinaviske forhold.⁴⁰

Power ressource modellen tillægger en mobilisering af arbejderklassen den afgørende betydning for velfærdsstatens udvikling. Dette klasseperspektiv er aktuelt for denne undersøgelse, hvor det må formodes at klasseforhold har større betydning for opbakning til velfærdsstaten i 1970'erne og 1980'erne. Forventningen er således, at arbejderklassen i højere grad bakker op om velfærdsstaten end andre klasser, særligt i 1970'erne og 1980'erne. Det betyder, at forskellen mellem klasser forventes at mindskes i perioden 1971 til 2007.

Ovenstående fører til følgende hypotese på baggrund af power ressource modellen:

- Den mobiliserede arbejderklassen forventes i højere grad at bakke op om velfærdsstaten end andre klasser

3.2.2 Institutionalisme

Som modstykke til power ressource modellen som søger at forklare udviklingen af den svenske velfærdsstat står institutionalismen. Hovedfokus i institutionalismen er institutionernes betydning for udviklingen i og af velfærdsstaten.

Hvis lande har et stærkt statsapparat og et højt niveau af sociale ydelser er det formentlig svært at bevæge sig tilbage igen og fjerne disse ydelser (se kapitel 3.3). Det betyder således også, at velfærdsstaten i en eller anden grad i fremtiden vil støtte sig op ad allerede udviklede institutioner som i en eller anden grad vil være med til at definere hvordan udviklingen fortsætter.

Det må derfor forventes, at hvis befolkningen har tillid til staten så betragter de denne som stærk. Dermed må de der har tillid til staten forventes at bakke op om velfærdsstaten.

Dette fører til følgende hypotese:

- De der har tillid til staten forventes i stigende grad at bakke op om velfærdsstaten

³⁸ Bonoli, Giuliano (2000c), s. 31

³⁹ Pierson, Paul (1994), s. 29

⁴⁰ Bonoli, Giuliano (2000c), s. 31

De tre teoriretninger der er beskrevet ovenfor, har alle baggrund i en tid der var kendetegnet ved en udvikling af velfærdsstaten. Der er altså tale om udbygning og udvidelse af velfærdsstaten. Men i dag hvor velfærdsstaten har ændret sig, og der ikke kun tales om udvidelser og udbygninger, men også nedskæringer, er det aktuelt at snakke om en ny teoretisk ramme.

Teorien har en række svagheder som gør, at den ikke kan overføres direkte til at analysere forandringerne i velfærdsstaten hvor forandringerne er nedskæringer eller omstruktureringer. Den første svaghed er i forhold til måden hvormed teorierne forklarer fasen hvor velfærdsstaterne blev udbygget. En socioøkonomisk forklaring på nedskæringer i velfærdsstaten ville som eksempel argumentere for, at nedskæringer er mere sandsynlige i lande der oplever store økonomiske problemer i forhold til at opretholde niveauet for velfærdsudgifterne. Mange lande forholder sig til økonomiske problemer og det er således ofte set, at lande omstrukturer velfærdsydelserne ved regression.

3.3 New Politics

Den overordnede økonomiske kontekst har ændret sig siden velfærdsstaten opstod. Der er i dag en bevægelse hen imod en reduktion i regeringernes muligheder for at påvirke landenes økonomi. Under opbygningen og udvidelsen af velfærdsstaten havde regeringer i højere grad kontrol over landenes økonomi. Denne ændring betyder, at hvor teorier om velfærdsstatens udbygning kunne fokusere på faktorer på nationalt plan, så er det i dag nødvendigt at udvide fokus til også at indbefatte begrænsninger der opstår med baggrund i den internationale økonomi og begrænsninger som er indført af overnationale institutioner.⁴¹ Danmark i høj grad påvirket af beslutninger taget i EU regi, som mange andre europæiske lande, hvilket er en faktor som teorierne om udbygning ikke formår at indfange.

Der er desuden et psykologisk aspekt i diskussionen af nedskæringer. Konsekvenserne af nedskæringer føles hårdere end hvis individerne oplever at få tildelt mere velfærd. Det betyder, at politikere mister mere opbakning ved nedskæringer end de får opbakning ved tilsvarende udvidelser af velfærdsstaten. Dette betyder at nedskæringer i velfærdsstaten vil påvirke opbakningen til velfærdsstaten og politikerne.⁴²

New politics begrebet bruges om teorier der fokuserer på ændringer i velfærdsstaten som er gået fra en høj grad af udbygning til i stedet flere tilfælde af nedskæringer eller status quo. Begrebet bruges

⁴¹ Bonoli, Giuliano (2000c), s. 34

⁴² Bonoli, Giuliano (2000a), s. 22-23

fordi det omfatter teorier der har fokus på de nye udviklinger i velfærdsstaten og hvilken betydning dette har for velfærdsstatens udvikling.

Paul Pierson argumenterer for at forskellene mellem udbygning og nedskæringer i velfærdsstaten ikke kan analyseres ud fra de samme teorier. Deres forskellige baggrund betyder, at de ikke kan overføres direkte til forhold hvor der finansieringen af velfærdsstaten er begrænset. Det overordnede problem er, ifølge Pierson, at den politiske logik bag nedskæringer er så fundamental anderledes end logikken bag udbygning.⁴³ Grunden til dette er, at der er et skift i politikernes og beslutningstagernes mål når de går fra udbygning til nedskæring. Målet er nedskæringer og målet bliver i høj grad en øvelse i blame avoidance frem for et ønske om at opnå anerkendelse og opbakning blandt vælgerne.⁴⁴

Hvor politiske tiltag der sikrer udvidelse af velfærdsstaten oftest er populære er politiske beslutninger der begrænser velfærdsydelser oftest upopulære i befolkningen. Grunden til dette er, ifølge Pierson, at velfærdsprogrammer har været med til at forme en kontekst i de enkelte lande hvilket betyder, at det i de fleste lande, særligt i Vesteuropa, er blevet en norm at staten garanterer økonomisk sikkerhed og sikrer velfærdsydelser.⁴⁵ Dette vil betyde at, særligt indenfor bredtfavnende velfærdsydelser som f.eks. sundhedsvæsenet, vil det medføre store protester i den danske befolkning når der vedtages nedskæringer, fordi danskerne er vant til at sundhedsydelser af høj kvalitet er noget som den danske stat udbyder.

Velfærdsstatens forskellige ydelser skaber forskellige grupperinger af vælgere som udgør betydningsfulde grupper af vælgerkorpset. Disse grupper, f.eks. pensionister, studerende, familier og arbejderklassen, vil være særligt kritiske overfor nedskæringer som rammer netop deres gruppe økonomisk.⁴⁶ I tilfælde hvor velfærdsstaten nedskæres og visse grupper mister støtte til fordel for en generel sækning af skatten i landet, vil nedskæringer oftest møde stor modstand hos grupperne der mister deres velfærdsydelse. Det betyder, at det at miste en velfærdsydelse i nogle tilfælde ikke går lige op med den opnåede opbakning som skattesækningen har medført. Der er således en stor forskel på hvordan vælgerne reagerer på henholdsvis udbygning og beskæring af velfærdsstaten, særligt i lande hvor velfærdsstaten er en selvfølge og hvor den har en bred brugerflade.

⁴³ Pierson, Paul (1994), s. 17-19

⁴⁴ Pierson, Paul (1996), s. 145

⁴⁵ Pierson, Paul (1996), s. 144

⁴⁶ Bonoli, Giuliano (2000c), s. 34

3.3.1 Ny-institutionelle teori om velfærdsstatens udvikling

Op igennem 1990'erne har der i forskningen været et øget fokus på hvordan institutioner strukturerer politisk interaktion og bidrager til at påvirke det politiske outcome. Fokus i forskningen har været på at identificere de institutionelle faktorer der har indflydelse på, hvordan aktørerne indgår i et samspil når der skal formuleres politikker, og derved får institutionerne betydning på det politiske outcome.⁴⁷

Det centrale i de ny-institutionelle teorier er, at institutioner kan betragtes som selvstændige variabler eller som vigtige mellemliggende variabler i en analyse af politiske formationer. Aktører er kun en del af analysen, da aktørernes indflydelse på den politiske dagsorden er påvirket af institutionelle normer i den verden hvor i de bevæger sig.⁴⁸ Institutioner kan desuden påvirke aktørernes interesser: "... *organisational position also influence an actor's definition of his own interests, by establishing his institutional responsibilities and relationship to other actors.*"⁴⁹

Institutioner opstiller nogle begrænsninger for hvad beslutningstagerne kan ændre. Dermed bidrager institutioner med grænser for, hvordan velfærdsstaten kan ændres i forskellige lande. Institutioner kan dermed bidrage til at forklare, hvorfor lande som har oplevet den samme industrielle udvikling kan udvikle forskellige velfærdsstater.⁵⁰

Institutioner begrænser forandringer på særligt to forskellige måder ifølge den ny-institutionelle forskning. Den første begrænsning er path dependency. Path dependency betegner det, at tidligere beslutninger påvirker hvilke beslutninger der kan tages i fremtiden, og dermed i hvilken grad der kan tages beslutninger der fundamentalt ændrer velfærdsstaten. Den anden begrænsning er regeringens evne til at frembringe og opretholde forandringer i politiske tiltag, afhængigt af de politiske institutioner i et land.⁵¹

Den ny-institutionelle teori betoner således forandringer af velfærdsstaten som ikke nødvendigvis er lig med udbygning men i stedet indskrænkninger af velfærdsstatens områder. De institutionelle forandringer i velfærdsstaten forventes, at påvirke vælgerne holdninger til velfærdsstaten, særligt de vælgere som bliver direkte påvirket af ændringerne.

⁴⁷ Bonoli, Giuliano (2000c), s. 38

⁴⁸ Hall, Peter (1986), s. 19

⁴⁹ Hall, Peter (1986), s. 19

⁵⁰ Bonoli, Giuliano (2000c), s. 39

⁵¹ Bonoli, Giuliano (2000c), s. 40

Opbakning til den danske velfærdsstat

En analyse af hvordan udviklingen i velfærdsstaten har ændret danskernes opbakning

Den ny-institutionelle teori danner baggrund for en række hypoteser:

- Fagforeningsmedlemskab forventes at få faldende betydning for opbakning til velfærdsstaten igennem undersøgelsesperioden
- Grupper som er afhængige af indkomst fra staten bakker i højere grad op om velfærdsstaten end grupper som ikke er afhængige
- Kvinder forventes i stigende grad at bakke op om velfærdsstaten

Kapitel 4 Metode

Undersøgelsen tager udgangspunkt i et ønske om at undersøge og forklare opbakningen til den danske velfærdsstat. Det er således ikke undersøgelsens mål at vurdere hvorvidt den danske velfærdsstat er legitim, det har tidligere undersøgelser allerede påvist – danskerne bakker i høj grad op om deres velfærdsstat. Undersøgelsens mål er at undersøge hvem der bakker op om velfærdsstat og hvordan dette har ændret sig i perioden 1971 til 2007.

Den afhængige variabel er vælgernes opbakning til velfærdsstaten. De uafhængige variabler er de institutionelle forandringer der er sket i velfærdsstaten i perioden 1971 til 2007.

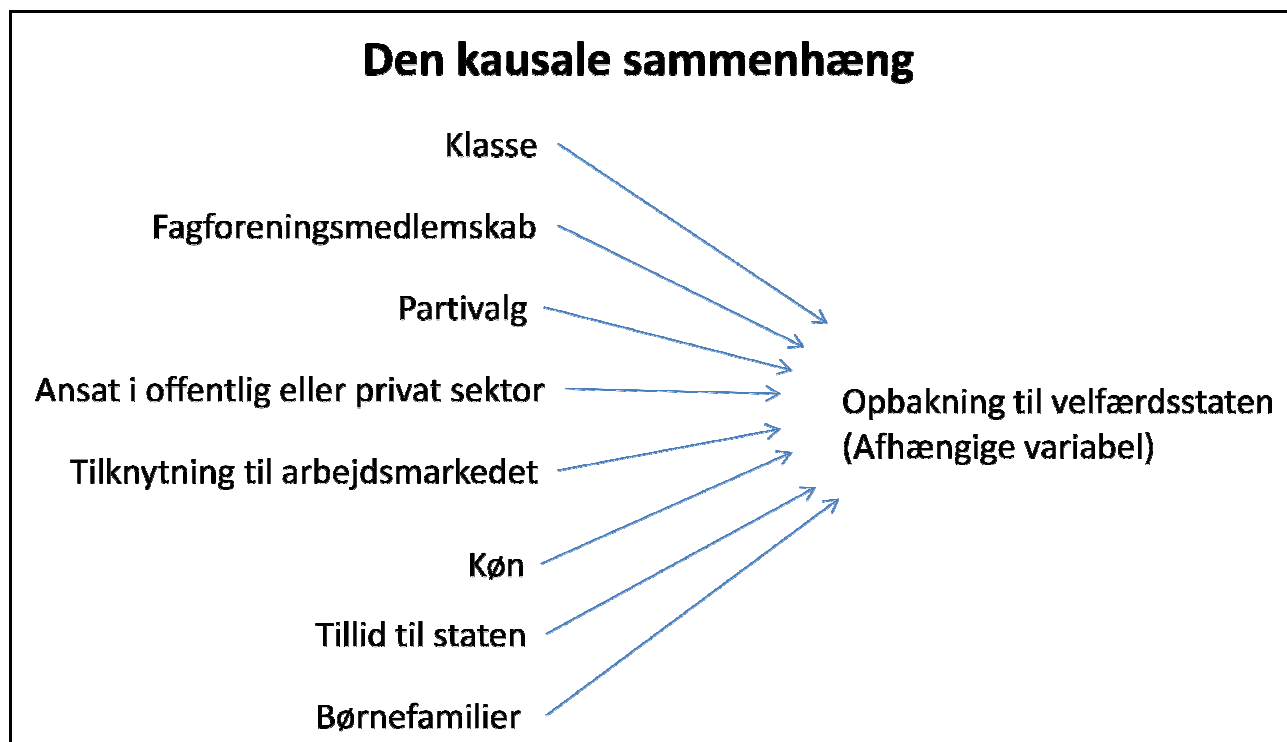
Undersøgelsen er tilrettelagt med et longitudinalt design. Ved et longitudinalt design foretages der målinger på den afhængige variabel før og efter en påvirkning. Påvirkningen er forandringer i den danske velfærdsstat. Med det longitudinale design er det muligt at vurdere hvorvidt den uafhængige variabel har haft betydning for ændringerne i den afhængige variable.

Det longitudinale design bliver ofte brugt i forbindelse med eksperimenter, men hvis man har en situation hvor der er foretaget målingen før og efter en påvirkning, i dette tilfælde institutionelle ændringer i velfærdsstaten, kan designet bruges på situationer som forekommer mere virkelighedstro.

Undersøgelsen har et eksplorativt udgangspunkt. Det betyder at undersøgelsens mål er, at undersøge hvad der kan forklare opbakning til velfærdsstaten over tid.

Når der tages udgangspunkt i et eksplorativt design er det oplagt at tydeliggøre de kausale sammenhænge. Ved at opridsede de forventede sammenhænge bliver undersøgelsen mål også mere tydeligt da opridsningen af sammenhængene skaber overblik.

Den afhængige variabel er opbakning til velfærdsstaten. Det er så at sige den variabel der bliver påvirket i kausalmodellen. De uafhængige variabler er de, som forventes at påvirke den afhængige variabel. De uafhængige variabler er; fagforeningsmedlemsskab, partivalg, hvorvidt respondenter er anset i den offentlige eller private sektor, tilknytning til arbejdsmarkedet, køn og respondentens opfattelse af velfærdsstatens styrke.

Figur 6: Den kausale sammenhæng, den afhængige og de uafhængige variable

Figur 6 viser hvilke uafhængige variabler der forventes at have indflydelse på den afhængige variabel, opbakning til velfærdsstaten. Da undersøgelsen foregår over en længere tidsperiode er fokus på, hvordan de uafhængige variabler påvirker opbakningen til velfærdsstaten over tid.

Undersøgelsen har et deduktivt udgangspunkt. Det er dermed teorier om opbakning til velfærdsstaten samt velfærdsstatens udvikling der danner baggrund for en række observationer, for herved at kunne teste, hvorvidt institutionelle forandringer i velfærdsstaten har betydning for opbakningen. Hvis undersøgelsen teoretiske udgangspunkt er korrekt vil det betyde, at de uafhængige variabler varierer over tid og at nogle uafhængige variabler er mere/mindre betydningsfuld i 1970'erne end i 2000'erne. Hvis dette er tilfældet kan det teoretiske udgangspunkt bekræftes, og hvis det ikke er tilfældet afkræftes.

Det empiriske grundlag for undersøgelsens analyse er De Danske Valgundersøgelser fra 1971 til det seneste folketingsvalg i 2007. Det er i valgundersøgelserne tilstræbt at skabe kontinuitet i de spørgsmål der stilles. Der er dog år hvor ikke alle spørgsmål er at finde, hvilket sætter en naturlig begrænsning for testning af teserne i tidsperioden. I det følgende kapitel vil de anvendte spørgsmål blive gennemgået(kapitel 4.1).

Opbakning til den danske velfærdsstat

En analyse af hvordan udviklingen i velfærdsstaten har ændret danskernes opbakning

De danske valgundersøgelser betragtes som repræsentative. Andel af respondenter og fordelingen af respondenterne er repræsentative i alle undersøgelser. Dermed kan undersøgelsens resultater generaliseres til den danske befolkning og der kan dermed konkluderes på udviklingen i danskernes opbakning til velfærdsstaten i periode 1971 til 2007.

Datamaterialet der ligger til grund for undersøgelsen er De Danske Valgundersøgelser fra valget 1971 til valget i 2007. Da der i nogle enkelte år hvor spørgsmålene ikke er stillet er det fundet nødvendigt, at redegøre nærmere for de anvendte spørgsmål i dette kapitel.

Spørgsmålet der bruges som respondentens udtryk for opbakning til velfærdsstaten i denne undersøgelse er spørgsmålet om de sociale reformers omfang. Spørgsmålet kan findes i valgundersøgelserne i 1979, 1984, og i 1990 til 2007. Spørgsmålsformuleringen er:

”Jeg vil nu læse nogle politiske påstande op, som du kan opfatte som en slags diskussion mellem to personer, A og B. Vi beder dig sige, om du er mest enig med A eller mest enig med B. Selvom du evt. ikke er helt enig med nogen af parterne, vil jeg alligevel bede dig svare, hvilken påstand, der kommer nærmest dit eget synspunkt.

Først har vi et spørgsmål om samfundets sociale udgifter.

A siger: Man er gået for langt med sociale reformer her i landet. Folk burde mere end nu klare sig uden sociale sikringer og bidrag fra samfundet.

B siger: De sociale reformer, som er gennemført i vores land, bør opretholdes i mindst samme omfang som nu.”⁵²

Svar mulighed B bliver opbakning til velfærdsstaten imens A ikke bakker op om velfærdsstaten.

Ovenstående er den spørgsmålsformulering og svarkategorier der er anvendt i valgundersøgelserne i 1979, 1984 og i 1990 til 2007. I 1971 til 1977, 1981, 1987 og 1988 er spørgsmålet ikke stillet.

⁵² Valgundersøgelsen 2005, V135

Kapitel 5 Analyse

Før en mere dybdegående analyse at opbakningen til velfærdsstaten kan begyndes, er det nødvendigt med et blik på den overordnede udvikling i velfærdsstatens legitimitet fra 1971 og fremefter.

Dette kapitel fungerer som indgangen til en nærmere diskussion af, hvad der ligger til grund for opbakning til velfærdsstaten i dag og tidligere, og hvad der kendetegner denne opbakning.

Udviklingen i opbakningen til velfærdsstaten er overordnet steget en smule i den valgte periode. I 2005 var 68,8 % af vælgerne mest enig med B; *at de sociale reformer bør bibeholdes* på spørgsmålet om omfanget af de sociale udgifter. Perioden er dog præget af en række udsving i opbakningen som er interessante. Ved valget i 2001 var 34,2 % af vælgerne mest enige med A; *at man er gået for langt med sociale reformer* hvilket er det højeste antal i perioden fra 1979 til 2007. Efterfølgende er dette tal faldet til henholdsvis 25,8 % i 2005 og 9 % i 2007, og opbakning til velfærdsstaten har været stigende. Den højeste opbakning til velfærdsstaten ses i 2005 med 68,8 % af vælgerne, hvorfor faldet i 2001 ikke skal ses som en tendens der fortsætter. Udviklingen i 2001 falder sammen med regeringsskiftet og kan dermed være udtryk for en generel utilfredshed i befolkningen med den foregående regerings anvendelse af økonomiske midler. Tallene fra 2007 indikerer da også, at tendensen ikke er fortsat, men på grund af det høje antal missing i valgundersøgelsen fra 2007 er det svært at konkludere noget endegyldigt på udviklingen.

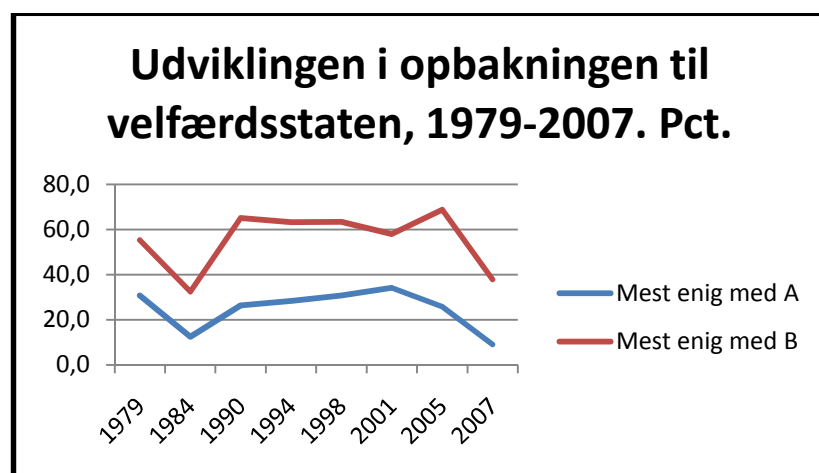
Variationer igennem perioden ses i tabel 2. I hele perioden er andel der bakker op om en opretholdes af de sociale reformer større, end andelen der mener at man er gået for langt med de sociale reformer. Forskellen mellem de to udsagn er mindst i 1984 hvor 20 procentpoint adskiller de to grupper, i resten af perioden er forskellen større. Differentieringen mellem de der mener staten er gået og for langt og de der mener de sociale reformer bør opretholdes er størst i 1990'erne, hvorefter den mindskes, med undtagelse af 2005.

Opbakning til den danske velfærdsstat

En analyse af hvordan udviklingen i velfærdsstaten har ændret danskernes opbakning

"Først har vi et spørgsmål om samfundets sociale udgifter. A siger: Man er gået for langt med sociale reformer her i landet. Folk burde mere end nu klare sig uden sociale sikringer og bidrag fra samfundet. B siger: De sociale reformer, som er gennemført i vores land, bør opretholdes i mindst samme omfang som nu."								
	1979	1984	1990	1994	1998	2001	2005	2007
Mest enig med A	31	12	26	28	31	34	26	9
Mest enig med B	55	33	65	63	63	58	69	38
Ikke enig med nogen	8	4	5	5	5	6	3	3
Ved ikke	6	3	3	4	1	2	2	
Uoplyst/ubesvaret		48	1					
Missing								50
Total	100	100	100	100	100	100	100	50
N	1989	1990	1008	2021	2001	2026	2264	1000

Tabel 1: Udviklingen i opbakningen til velfærdsstaten, 1979-2007. Pct. Kilde: Den Danske Valgundersøgelse

Figur 7: Udviklingen i opbakningen til velfærdsstaten, 1979-2007. Pct.

Dermed kan den udvikling der allerede er bevist i andre undersøgelser bekræftes. Danskerne bakker i høj grad op om velfærdsstaten, og velfærdsstatens legitimitet har det godt i Danmark. Det ser desuden ikke ud til at velfærdsstatens legitimitet er truet.

Udviklingen i danskernes opbakning til velfærdsstaten tyder på, at udviklingen i større eller mindre grad hænger sammen med den udvikling velfærdsstatens historiske set har gennemgået. I kapitel 2 er den danske velfærdsstats udvikling beskrevet. I den historiske gennemgang er det tydeligt, at udviklingen af velfærdsstaten fra 1940'erne til i dag har været betydelig. Fra at velfærdsstaten blev voldsomt udbygget i slut-1940'erne og frem til midt-1980'erne, hvor efter der er blevet beskåret og foretaget begrænsninger i velfærdsstatens ydelser. Opbakningen til velfærdsstaten følger i store træk

meget godt denne udvikling.. I 1984 ses et fald i opbakningen hvilket indikerer en utilfredshed med velfærdsstaten. Efter 1984 stiger opbakningen igen, for at være svagt faldende frem til 2005. Dermed er der en tendens til, at samtidig med at staten har foretaget nedskæringer og omlægninger i den offentlige sektor, så er utilfredsheden med velfærdsstaten vokset, om end stigningen er begrænset.

Den videre analyse vil blive opdelt efter undersøgelsens hypoteser, således at de opstillede hypoteser bliver behandlet hver for sig. Dette er gjort for at sikre, at det til slut er muligt at konkludere på de forskellige teoris forklarings evne i forhold til opbakning til velfærdsstaten. Da der er hypoteser der i større eller mindre grad hænger sammen og er afhængige af samme tal, vil disse hypoteser blive behandlet i forbindelse med hinanden.

5.1 Arbejderklassen bakker i højere grad op om velfærdsstaten end øvrige klasser

Udviklingen af velfærdsstaten tog fart i 1970'erne, hvor den mange af velfærdsstatens institutioner blev grundlagt og udbygget. I forbindelse med udbygningen af velfærdsstaten blev modtagergruppen, de der modtager støtte fra staten, væsentligt udvidet. I denne periode, tidligere beskrevet som en periode præget af old politics, var det i høj grad klassemedlemskab der var afgørende for, hvorvidt man modtog eller kunne blive modtager af sociale ydelser, og dermed lå dette også til grund for den enkelte vælgers opbakning til velfærdsstaten. Både teorien om logic of industrialisation og power resource modellen tillægger mobilisering af arbejderbevægelsen stor betydning, hvilket i denne sammenhæng betyder, at den mobiliserede arbejderklasse i særlig høj grad forventes at bakke op om velfærdsstaten.

For at kunne forholde sig til, hvorvidt arbejdernes opbakning er højere end andre samfundsklassers opbakning, er der målt på følgende parametre; fagforeningsmedlemskab, partivalg og klasseidentifikation. Det er forventningen at disse grupperinger i sammenhæng kan skabe et overblik over, hvordan arbejderklassens opbakning til velfærdsstaten ser ud fra 1970'erne frem til 2007. Det er desuden muligt at få et mere fyldestgørende og detaljeret indtryk af, hvordan forskellen i opbakningen varierer mellem forskellige partiers vælgere, mellem medlemmer af fagforening og ikke medlem, samt i forhold til hvilken klasse respondenterne identificerer sig med.

5.1.1 Klasseidentifikation

I teorien om logic of industrialisation er velfærdsstaten et resultat af de behov der opstod i kølevandet på en øget industrialisering. Ved industrialiseringens fremmarch blev sociale ydelser i højere grad nødvendige for at sikre de arbejdere der, som resultat af industrialiseringen, blev nedslidte og dermed ikke kunne forsørge sig selv og sin familie. Teorien er ikke opstået med baggrund i, hvorvidt arbejderklassen bakker op om velfærdsydelser, men den er opstået som en proces der fulgte med den økonomiske udvikling og udviklingen i en arbejderklasse. At teorien alligevel kan bruges til at forklare opbakningen til velfærdsstaten begrundes med, at når de første spæde stik tages til en velfærdsstat, og at velfærdsydelserne bliver en naturlig del af folks hverdag, så vil de som ydelserne er rettet i mod formentlig bakke op om velfærdsstaten.

I og med at industrialiseringen tog fart gik Danmark fra et landbrugssamfund til et industrisamfund. Folk flyttede fra landet og arbejdet på gårdene ind til byen og arbejdet i industrien. Dermed opstod der også en større arbejderklasse. Arbejderklassen er afhængig af den støtte de kan få fra staten, hvor i mod de selvstændige i høj grad tager varer på sig selv.

I bilag 4 kan udviklingen for opbakningen til omfanget af de offentlige reformer ses for arbejdere, selvstændige landmænd, selvstændige øvrige og øvrige. De tal og udvikling der omtales i det følgende kan således findes i bilag 4.

Arbejderne er igennem hele perioden den erhvervsgruppe der er mest enig med B, altså at omfanget af de sociale reformer bør opretholdes. Tendensen er endog stigende fra 2001 og frem. 64 % af arbejderne er i 2001 er enig med B, 73 % i 2005 og 87 % i 2007. Arbejder bakker dermed ikke kun op om de sociale reformer, men tendens er også stigende i 2000'erne.

Mange af de der blev "arbejdere" i forbindelse med industrialisering kom ind til byen fra landet hvor de tidligere havde arbejdet i landsbrugssektoren. De selvstændige landmænd er væsentlig mere kritisk over for omfanget af de sociale reformer, kun overgået af øvrige erhverv som igennem hele perioden er de mest kritiske. Flertallet af de selvstændige landmænd er mest enige med A, at de sociale reformer er gået for vidt til om med 2005. Opbakningen til A ligger fast imellem 58 % til 61 % af de selvstændige landmænd fra 1998 til 2005, hvilket betyder flertallet af denne erhvervsgruppe. Der sker dog en ændring i 2007 hvor fordeling er 50 % til henholdsvis A og B.

Det er tydeligt at arbejderne i højere grad end landmænd, og de øvrige erhverv, bakker op om sociale reformer og velfærdsstaten. Det betyder også, at de folk der før industrialiseringen var ansat

Opbakning til den danske velfærdsstat

En analyse af hvordan udviklingen i velfærdsstaten har ændret danskernes opbakning

i landbruget eller var selvstændige landmænd har ændret holdning fra at mene sociale reformer er kommet for vidt til, at bakke op om omfanget af reformerne. Det tyder på, at når man bliver en del af arbejderklassen så bliver man i højere grad opmærksom på sin sårbarhed overfor arbejdsløshed og nedslidning og dermed ser man i højere grad den gavn som velfærdsstaten kan have for en.

I enkelte år i perioden er der spurgt ti vælgeres klasseidentifikation, altså om respondenterne identificerer sig med arbejderklassen. Vælgerne er opdelt i arbejder- og middelklasse, samt hvis de ikke identificerer sig med en specifik klasse. Spørgsmålet er ikke stillet alle år, men i de år hvor spørgsmålet er stillet kan det bruges til at vise et billede af arbejderklassens opbakning til velfærdsstaten.

Problemet ved spørgsmålet om klasseidentifikation kan være, at det kan være svært for respondenterne at placere sig selv i en specifik gruppe. Den store andel der ikke identificerer sig med hverken arbejder- eller middelklasse vidner da også om, at spørgsmålet er uhåndterbart for vælgerne og at de derfor har svært ved at indplacere sig i grupperne. Dette skal selvfølgelig tages hensyn til i analysen, fordi svarene på spørgsmålet dermed kan være mindre valide.

"Først har vi et spørgsmål om samfundets sociale udgifter. A siger: Man er gået for langt med sociale reformer her i landet. Folk burde mere end nu klare sig uden sociale sikringer og bidrag fra samfundet. B siger: De sociale reformer, som er gennemført i vores land, bør opretholdes i mindst samme omfang som nu."											
	1979			1984		1990			1994		
	Arbejder klasse	Middel klasse	Ingen af delene	Arbejder klasse	Middel klasse	Arbejder klasse	Middel klasse	Ingen af delene	Arbejder klasse	Middel klasse	Anden samfundsklasse
Mest enig med A	25	37	26	17	28,8	18	29	31	20	33	35
Mest enig med B	64	49	59	75	59,4	75	62	59	76	60	50
Ikke enig med nogen	6	9	8	6	8,5	4	5	6	3	5	13
Ved ikke	5	5	7	2	3,3	3	3	4	1	2	4
	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N	309	468	193	237	340	268	518	180	343	626	23

Tabel 2: Udviklingen i opbakningen til velfærdsstaten krydset med klasseidentifikation, 1979-2007. Pct. Kilde: Den Danske Valgundersøgelse

De der identificerer sig med arbejderklassen bakker i højere grad end de vælgere der identificerer sig med middelklassen op om velfærdsstaten. Respondenter der indplacerer sig i arbejderklassen bakker i gennem hele perioden mere op om de sociale reformers omfang end middelklassen og de der falder udenfor de to kategorier. Fra 1984 og frem er niveauet for arbejderklassens opbakning til velfærdsstaten nogenlunde stabil omkring 75 %. For middelklassen er der en stigende tendens til, at de der identificerer sig med middelklassen bakker op om velfærdsstaten frem til og med 1990 hvorefter der ses et, om end mindre, fald til 1994. Af respondenterne der ikke indplacerer sig i hverken arbejder- eller middelklassen er der ligeledes en større andel der bakker op om velfærdsstaten, selvom at forskellen mellem de der bakker op og de der ikke gør mindskes igennem perioden.

Det er tydeligt, at de der identificerer sig med arbejderklassen i højere grad end andre grupper bakker op om velfærdsstaten. Dermed har klasseidentifikation betydning for vælgernes opbakning til velfærdsstaten. Jo højere klasse vælgeren identificerer sig med, jo mere kritisk er vælgeren overfor velfærdsstaten og de sociale reformer.

Det er tydeligt at opbakning til velfærdsstaten er højere ved arbejderklassen end middelklassen og andre klasser. Det ser derudover ud til, at jo høje klasseniveau respondenterne identificerer sig med, jo mere kritisk bliver de overfor velfærdsstaten omfang. Selvom tallene for klasseidentifikation slutter i midten af 1990'erne er det klart, at mønstret for opbakning i nogen grad følger udviklingen i fagforeningsmedlemskab og partivalg (vil blive analyseret i det følgende, kapitel 5.1.2 og kapitel 5.1.3).

5.1.2 Fagforeningsmedlemskab

Power ressource modellen fokuserer på den mobiliserede arbejderklasse, mobiliseret i fagforeninger og i de venstreorienterede partier, som sikrer en udbygning af velfærdsstaten hvorved der skabes et socialt sikkerhedsnet for arbejderklassen. Hvis der sker en succesfuld mobilisering af arbejderklassen vil det medføre en bred udvikling af velfærdsstaten.

I og med at det er den mobiliserede arbejderklasse der har størst gavn af velfærdsstaten ved velfærdsstatens opbygning, formodes denne gruppe i høj grad at bakke op om velfærdsstaten og de ydelser der specifikt rettet mod denne gruppe.

For at kunne måle hvordan arbejderklassen bakker op om velfærdsstaten, og som udtryk for den mobiliserede arbejderklassens opbakning er medlemskab af fagforening et af de brugte mål. Det var

Opbakning til den danske velfærdsstat

En analyse af hvordan udviklingen i velfærdsstaten har ændret danskernes opbakning

selvfølgelig målet at kunne opdele fagforeninger, sådan at fagforeninger der specifikt dækker grupper, som ikke traditionelt betegnes som arbejdere kun opstilles mod øvrige fagforeninger. Dette er dog ikke muligt at sortere i fagforeninger i alle årene, hvorfor en sådan opdeling ikke ville give mening. I det følgende vil der derfor blive fokuseret på medlemmer af fagforeninger og på de der ikke er medlemmer.

"Først har vi et spørgsmål om samfundets sociale udgifter. A siger: Man er gået for langt med sociale reformer her i landet. Folk burde mere end nu klare sig uden sociale sikringer og bidrag fra samfundet. B siger: De sociale reformer, som er gennemført i vores land, bør opretholdes i mindst samme omfang som nu."														
	1979		1984		1990		2001			2005			2007	
	Medlem af fagforening/organisation	Ikke medlem	Medlem af fagforening/organisation	Ikke medlem	Medlem af fagforening/organisation	Ikke medlem	Medlem af fagforening	Medlem af A-kasse (ikke fagforening)	Ikke medlem	Medlem af fagforening	Medlem af A-kasse (ikke fagforening)	Ikke medlem	Medlem af fagforening/organisation	Ikke medlem
Mest enig med A	30	33	25	27	24	30	38	48	38	28	30	29	12	27
Mest enig med B	59	50	64	55	68	60	54	45	54	70	66	63	77	66
Ikke enig med nogen	7	8	9	8	5	5	7	7	5	2	4	3	11	7
Ved ikke	4	9	3	10	3	5	1		3			4		
N	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	923	1023	565	457	653	359	1336	122	571	1410	102	741	320	177

Tabel 3: Udviklingen i opbakningen til velfærdsstaten krydset med fagforeningsmedlemskab, 1979-2007. Pct. Kilde: Den Danske Valgundersøgelse

De der er medlem af en fagforening er generelt mere positive over for omfanget af de sociale reformer end folk der ikke er medlem af fagforening. Andelen af positive fagforeningsmedlemmer er overordnet set stigende igennem perioden, bortset fra et fald i perioden 1990 til 2001. Dermed er 77,4 % af fagforeningsmedlemmerne enig med B i 2007, at de sociale reformer bør opretholdes. Der er dermed i perioden sket en stigning på 18,4 procentpoint i andelen der bakker op om velfærdsstaten. Samme billede ses i andelen af fagforeningsmedlemmer der er enige med A, at de

sociale reformer er gået for vidt, hvilket overordnet set er faldet fra 1979 til 2007. Det skal dog fremhæves at andelen har ligget nogenlunde stabil igennem perioden.

I gennem perioden er andelen af ikke medlemmer der er enige med B steget. Således er andel 66,1 % i 2007. Selvom andelen er mindre end de der er medlem af fagforeninger igennem perioden, er forskellen mellem medlemmer og ikke medlemmer højest 11,3 procentpoint (2007). Der er dermed ikke stor forskel mellem opbakning til sociale reformer i forhold til, hvorvidt respondenterne er medlem af fagforening eller ej. Differentieringen mellem grupperne er dermed ikke så stor som det måske kunne have været forventet.

Den mobiliserede arbejderklasse, udtrykt ved fagforeningsmedlemskab, bakker i højere grad end ikke medlemmer op om velfærdsstaten. Der er dog en tendens til, at forskellen mellem medlemmer og ikke medlemmer mindskes igennem perioden. Der har i de seneste år været et fald i medlemmer af fagforeningerne, hvilket kan betyde, at arbejderne som før i høj grad var repræsenterede i fagforeninger nu også vælger fagforeningerne fra. Dette kan være med til at forklare at forskellen mellem de der er medlemmer og de der ikke er medlemmer mindskes.

Det er interessant, at begge grupper fra 2001 i stigende grad bakker op om de sociale reformer. Niveauet for medlemmer er generelt højere end for ikke medlemmer. Samtidig ses der et fald i begge grupper fra 1990 til 2001. Udviklingen i de to grupper følges dermed ad, og udover at niveauet er højere for medlemmer er forskellen ikke så tydelig som det var forventet.

I 2001 og 2005 er det muligt at se på, hvordan respondenter der er medlemmer af a-kasse men ikke fagforening har forholdt sig til spørgsmålet om omfanget af sociale reformer. To observationer er ikke nok til, at sige hvorvidt der er tale om en generel udvikling eller der blot er tale om et enkeltstående tilfælde. Dog kan udviklingen i de to omtalte år give et billede af udviklingen i den pågældende periode. Fra 2001 til 2005 stiger andelen af a-kasse medlemmer der er enig med B, en stigning på 21 procentpoint. Det tyder på, at den udvikling der ses hos medlemmer og ikke medlemmer går igen hos a kasse medlemmerne.

Det var forventningen, at den mobiliserede arbejderklasse, her udtrykt ved medlemskab af fagforening, i højere grad ville bakke op om velfærdsstaten end ikke medlemmer. Power ressource modellen bygger på argumentet om, at industrialisering skaber et behov for støtte til de svageste i

samfundet og om mobilisering af arbejderklassen. Hvis teorierne har ret i deres antagelse, så må arbejder i højere grad bakke op om velfærdsstaten end andre grupper af samfundet. Da det traditionelt har været arbejderne der er medlem af fagforeningerne, noget der dog i et vis omfang har ændret sig igennem særligt i 1990'erne og specielt i 2000'erne, blev fagforeningsmedlemskab valgt som variabel. Fagforeningsmedlemskab har dog vist sig ikke at gøre den store forskel i, hvorvidt man bakker op om velfærdsstaten eller ej. Der er dog en forskel mellem fagforeningsmedlemmer og de der ikke er medlemmer, men forskellen er ikke så stort som det var forventet. Hvis det havde været muligt at opdele fagforeningsmedlemmerne i deres respektive fagforeninger, kunne traditionelle arbejder fagforening måske have vist et mere differentieret billede af opbakningen. Dette har desværre ikke været muligt ud fra de tilgængelige data.

Ovenstående betyder, at hypotesen om, at den mobiliserede arbejderklasse udtrykt ved fagforeningsmedlemskab ikke kan bekræftes. Hvorvidt den mobiliserede arbejderklasse udtrykt ved partivalg vil blive undersøgt i det næste kapitel.

De ny-institutionelle teori, som falder under new politics, bygger på institutioners betydning for velfærdsstatens udvikling. Det betyder at de institutionelle forandringer som velfærdsstaten har gennemgået fra midt-1980'erne og frem vil påvirke vælgernes opbakning til velfærdsstaten. Dette har ført til en hypotese der hedder; ”*fagforeningsmedlemskab forventes at få mindre betydning for opbakning til velfærdsstaten*”. Fagforeninger oplever et faldende antal medlemmer, hvilket kan indikere, at vælgerne i en eller anden grad betragter fagforeningernes rolle som udspillet i det moderne samfund. Hvor fagforeninger i velfærdsstatens opbygning var vigtige, i og med at de sikrede arbejderne i tilfælde af, at de ikke kunne forsørge sig selv, så har velfærdsstaten i dag overtaget denne rolle. Det kan formentlig også være med til at forklare, at en stigende andel af de der ikke er medlem af en fagforening bakker op om de sociale reformer. Hypotesen om at fagforeningsmedlemskab får mindre betydning igennem perioden kan dermed bekræftes, og dermed bekræftes den samtidig med, at de institutionelle forandringer velfærdsstaten har gennemgået har haft betydning for vælgernes opbakning til velfærdsstaten.

5.1.3 Partivalg

En anden måde at måle den mobiliserede arbejderklasses opbakning til velfærdsstaten på er, ved at måle på partivalg. Opdelingen af partier i venstre, midt og højre er gjort med baggrund i partiernes traditionelle vælgergrupper. "Venstre" repræsenterer den traditionelle venstrefløj, og dermed de partier som traditionelt har været arbejderpartier.

Det er, med baggrund i power ressource modellen forventningen, at vælgere der stemmer på partier på venstrefløjen i højere grad bakker op om velfærdsstaten. Vælgerne på venstrefløjen repræsenterer den mobiliserede arbejderklasse, da det traditionelt er disse partier arbejderklassen har identificeret sig med og stemt på.

Dansk Folkeparti repræsenterer i høj grad også arbejderklassen. Partiet blev stiftet i oktober 1995 og er dermed ikke med i hele perioden. Det kan diskuteres hvor Dansk Folkepartis vælgere skal placeres i venstre-midt-højre opdelingen. Dansk Folkeparti er blevet placeret under højrefløjspartierne, fordi at partiet fra 2001 udgør regeringens parlamentariske grundlag.

Opbakning til den danske velfærdsstat

En analyse af hvordan udviklingen i velfærdsstaten har ændret danskernes opbakning

"Først har vi et spørgsmål om samfundets sociale udgifter. A siger: Man er gået for langt med sociale reformer her i landet. Folk burde mere end nu klare sig uden sociale sikringer og bidrag fra samfundet. B siger: De sociale reformer, som er gennemført i vores land, bør opretholdes i mindst samme omfang som nu."																								
	1979			1984			1990			1994			1998			2001			2005			2007		
	Venstre	Midt	Højre	Venstre	Midt	Højre	Venstre	Midt	Højre	Venstre	Midt	Højre	Venstre	Midt	Højre	Venstre	Midt	Højre	Venstre	Midt	Højre	Venstre	Midt	Højre
Mest enig med A	14	54	44	4	19	18	13	27	39	16	21	44	10	23	50	17	18	56	18	13	38	4	0	30
Mest enig med B	79	31	43	50	24	26	85	60	55	78	74	47	83	72	45	78	69	37	74	83	57	95	100	60
Ikke enig med nogen	5	11	8	2	7	6	1	5	4	4	2	6	6	5	5	4	10	6	7	4	3	1	0	10
Ved ikke	2	5	5	1	4	6	1	8	2	2	2	3	1	1	1	1	3	2	1		2			
Spørgsmål ikke stillet				43	47	48																		
	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N	941	83	608	873	132	603	456	63	291	893	88	789	884	123	829	793	61	1025	971	54	1034	226	2	261
Venstre: Socialdemokrater, Radikale, SF, Kommunisterne. Fælles Kurs, Demokratisk Fornyelse																								
Midt: Centrum Demokraterne, Kristeligt Folkeparti, De Grønne,																								
Højre: Konservative, Venstre, Retspartiet, Dansk Folkeparti, Fremskridtspartiet																								

Tabel 4: Udviklingen i opbakningen til velfærdsstaten krydset med partivalg, 1979-2007. Pct. Kilde: Den Danske Valgundersøgelse

Som det fremgår af ovenstående tabel, så bakker vælgerne på venstrefløjen i højere grad op om velfærdsstaten end vælgerne på højrefløjen. Vælgerne på venstrefløjens opbakning til de sociale reformer komme ikke på noget tidspunkt under 50 % af vælgerne. I 1984 bakker ”kun” halvdelen af

Opbakning til den danske velfærdsstat

En analyse af hvordan udviklingen i velfærdsstaten har ændret danskernes opbakning

vælgerne på venstrefløjen op om velfærdsstaten, hvilket udgør lavpunktet i perioden. Niveaueet er højt for vælgerne på venstrefløjen igennem hele perioden, og når sit højeste niveau på 94,5 % ved valget i 2007. Vælgerne til højre bakker ligeledes mest op om velfærdsstaten i 2007 men 60,2 %. Gennem perioden er der kun ganske få år, hvor andelen af velfærdsskeptikere på højrefløjen er højere end andelen der bakker op om velfærdsstaten, det er årene 1979, 1998 og 2001. Det kan tyde på, at vælgerne på højrefløjen er nemmere at påvirke i deres holdning til netop spørgsmålet om sociale reformer end de på venstrefløjen. Det viser desuden, at vælgerne på højrefløj i højere grad en vælgerne på venstrefløjen varierer i deres holdninger.

Det er tydeligt at venstrefløjens vælgerne i højere grad bakker op om velfærdsstaten. Denne gruppe har overordnet set et højt niveau af opbakning i hele perioden. På nær et udfald i 1984 er gruppen der bakker op om velfærdsstaten alle år over 70 %. Det ser dermed ud til, at arbejderne i højere grad bakker op om velfærdsstaten end andre vælgergrupper.

Da socialdemokratiet historisk set må betragtes som arbejdernes parti, er det interessant at se hvordan de socialdemokratiske vælgere stiller sig til spørgsmålet om sociale reformer og dermed deres opbakning til velfærdsstaten.

"Først har vi et spørgsmål om samfundets sociale udgifter. A siger: Man er gået for langt med sociale reformer her i landet. Folk burde mere end nu klare sig uden sociale sikringer og bidrag fra samfundet. B siger: De sociale reformer, som er gennemført i vores land, bør opretholdes i mindst samme omfang som nu." Socialdemokratiske vælgere								
	1979	1984	1990	1994	1998	2001	2005	2007
Mest enig med A	19	5	16	16	14	20	14	7
Mest enig med B	71	43	80	78	82	75	81	92
Ikke enig med nogen	6	2	3	3	3	4	3	1
Ved ikke	4	2	1	3	1	1	2	
Spørgsmål ikke stillet		49						
	100	100	100	100	100	100	100	100
N	658	513	314	601	577	518	551	111

Tabel 5: Udviklingen i opbakningen til velfærdsstaten blandt socialdemokratiske vælgere, 1979-2007. Pct. Kilde: Den Danske Valgundersøgelse

Som det er tilfældet med vælgerne på venstrefløjen, så bakker de socialdemokratiske vælgere op om velfærdsstaten i høj grad gennem hele perioden. Med undtagelse af 1984 er opbakningen til

velfærdsstaten, og dermed andelen der enig med B, over 70 % af de socialdemokratiske vælgere. Som det også var tilfældet ved foregående tabel, så er opbakningen til velfærdsstaten meget høj i 2007, 91,9 % af de socialdemokratiske vælgere bakker op om velfærdsstaten.

Den mobiliserede arbejderklasse, udtrykt ved partivalg, bekræfter dermed hypotesen om, at den mobiliserede arbejderklasse i højere grad bakker op om velfærdsstaten end andre klasser. Forskellen på den mobiliserede arbejderklassens udvikling i opbakningen til velfærdsstaten kan forklares ved fagforeningers fald i medlemstal fra 1990'erne og frem. Det viser dog en udvikling, hvor den mobiliserede arbejderklasse ser ud til at få mindre betydning igennem perioden.

Hypotesen kan hverken af- eller bekræftes, da udviklingen i fagforeningsmedlemskab og partivalg ikke viser den samme udvikling. Det er dog klart, at den mobiliserede arbejderklasse i høj grad bakker op om velfærdsstaten, også i forhold i andre klasser, men udviklingen er sløret på grund af udviklingen i opbakningen blandt de der er medlem af fagforeninger. Dermed er det rimeligt at konkludere, at der er sket en udvikling i opbakningen til velfærdsstaten i arbejderklassen igennem perioden som formentlig kan forklares ved de institutionelle forandringer. I og med at fagforeningerne har mistet medlemmer mister fagforeningerne deres gennemslagskraft, hvilket betyder at det ikke længere er fagforeningerne der kæmper arbejdernes sag men i høj grad også andre grupper.

5.1.4 Opbakning til specifikke udgiftsområder

En anden måde at måle opbakning til velfærdsstaten er ved, at kigge på hvordan arbejderklassen forholder sig til specifikke udgiftsområder i forhold til andre grupper. I det følgende tages der udgangspunkt i udgiftsområder som særligt arbejderklassen har gavn af.

I teorien om logic of industrialisation er der lagt vægt på, at industrialiseringen skaber et behov for støtte til udsatte grupper og svage i samfundet. Arbejderne falder indenfor denne kategori, fordi de i tilfælde at nedslidning var afhængig af velfærdsstaten til at forsøge dem. Dermed må arbejderne i højere grad bakke op om udgifterne til invalide pension, folkepension, boligsikring og børnetilskud.

Alle tal der henvises til i dette kapitel kan findes i henholdsvis bilag 1, 2 og 3. Bilag 1 viser fagforeningsmedlemskabs betydning for opbakning til de specifikke udgiftsområder. Bilag 2 og bilag 3 viser henholdsvis udviklingen i opbakning ved partivalg og klasseidentifikation.

Fagforeningsmedlemskab, partivalg og klasseidentifikation har ingen betydning for opbakningen til invalidepensionen. Det er ikke muligt ud fra tallene at vurdere, i hvilken grad vælgerne bakker op om invalidepensionen, da spørgsmålet blot indikerer hvorvidt respondenterne har nævnt invalidepension som et spareområde. Uanset fagforeningstilknytning, partivalg eller klasseidentifikation er det et ganske lille antal der har nævnt invalidepensionen som et område der kan spares på. Spørgsmålet udgår efter 1984, hvorfor det ligeledes er svært at bruge spørgsmålet i et tidsperspektiv, særligt ud fra en forventning om at de forandringer velfærdsstaten har gennemgået fra midt-1980'erne og frem har betydning. Det skal tages med i betragtning, at udgifter til invalidepension formentligt er et område hvor få mener der burde spares, fordi vælgerne betragter det som statens opgave at støtte de der ikke selv kan forsøge sig, og at invalidepension i høj grad anses som en rettighed i den danske velfærdsstat.

Modsat udviklingen i opbakningen til udgifterne til invalidepension, så er der tydeligere forskelle imellem grupperne hvis der ses på opbakningen til folkepensionen. Fra 1973 til 1984 er der ingen forskel imellem grupperne. I denne periode er vælgerne blot blevet bedt om at nævne spareområder og dermed er de ikke blevet spurgt til, hvorvidt de mener der bruges for mange, tilpas, eller for lidt på folkepension.

Medlemmer af fagforeninger vil i højere grad end ikke medlemmer og a-kasse medlemmer give flere penge til folkepension. Ikke medlemmer og a-kasse medlemmer mener, at de penge der gives til folkepension er passende. En meget lille andel i alle grupper mener der gives for mange penge. I 2007 er der ingen forskel i opbakningen til folkepension mellem medlemmer og ikke medlemmer. Forskellen mellem medlemmer og ikke medlemmer formindskes for helt at forsvinder igennem perioden hvilket kan indikere, at opbakningen til folkepensionen påvirkes i faldende grad af fagforeningsmedlemskab igennem perioden. Da der ikke er tal tilgængelige for 1990'erne er det svært at konkludere at forskellen er forsvundet, i og med at udligningen mellem grupperne udelukkende ses ved det seneste valg i 2007. Denne udvikling blev ligeledes set ved fagforeningsmedlemmernes generelle opbakning til velfærdsstaten. Forskellen mellem medlemmer og ikke medlemmers opbakning mindskes ligeledes fra 1990'erne og frem. Dermed er udviklingen i fagforeningsmedlemmernes opbakning til folkepensionen og velfærdsstaten ikke som forventet ved power ressource modellen konstant, men i stedet ser det ud til at udviklingen i højere grad følger de institutionelle forandringer i velfærdsstaten og dermed kan være med til at bekræfte de ny-

institutionelle teorier og hypotesen om, at fagforeningsmedlemskab får mindre betydning gennem perioden.

Vælgere som stemmer til venstre for midten på den traditionelle højre venstre skala mener i højere grad end de øvrige vælgere, at der bruges for få penge på folkepension i perioden 1990 til 2007, dog med undtagelse af 2001. Det er en meget lille andel af vælgerne, uanset hvilket parti de bakker op om, der mener der bruges for mange penge på folkepension, imellem 0-3 % af vælgerne. I 1990 bakker 76 % af venstrefløjsvælgerne op om flere penge til folkepensionen. Dette tal falder til 43 % i 1998 hvorefter opbakningen ligger på 40-45 % frem til og med 2005. Ved valget i 2007 ses der en stigning i antallet til 59 % af venstrefløjsvælgerne. Der ser dermed ikke ud til, at arbejderne bakker mindre op om folkepensionen i 2000'erne end det var tilfældet i 1990. I 2005 og 2007 mener ca. 60 % af højrefløjsvælgerne at der bruges et passende beløb på folkepension, hvilket er det højeste antal i perioden 1990 til 2007. Det ser dermed ud til, at der i 2000'erne er opstået et større skel mellem venstre- og højrefløjsvælgeres opbakning. Midterpartiernes vælgere er de mest skeptiske i perioden 1994 til 2007, hvor den højeste andel af disse vælgere mener, at niveauet for udgifterne til folkepension er passende. Fra 1990 til 2007 er den overordnede tendens, at venstrefløjsvælgerne mener, at der bruges for få penge på folkepensionen. Den tendens, til sammen med det høje antal der bakker op om flere penge til området i 2005 viser, at arbejderne ikke bakker mindre op om udgifterne. Derudover ser det ud til, at der i 2005 og 2007 er en øget differentiering mellem venstre- og højrefløjsvælgeres opbakning.

Venstrefløjsvælgeres opbakning til folkepensionen viser samme udvikling som denne gruppes generelle opbakning til velfærdsstaten. Det bekræfter dermed en tendens til, at den mobiliserede arbejderklasse som udtryk ved fagforeningsmedlemskab har en faldende opbakning til velfærdsstaten imens man, hvis man anvender partivalg på venstrefløjen som udtryk for arbejderklassen mobilisering, er end stigende tendens til, at arbejderklassen bakker op om velfærdsstaten.

Medlemskab af fagforening viser en stigende opbakning til boligsikring fra 1977 til 1984. I 1977 mente 18 % af medlemmerne, at der kunne spares på udgifterne til boligsikring hvilket faldt til 14 % i 1984. Der viser sig et skifte i holdning i 2001, hvor 6 % mener at der er for få penge til boligsikring, imens 59 % mener udgifterne til området er passende. Det modsatte er tilfælde for ikke medlemmer. Det er interessant, at andelen der mener der er for få penge til boligsikring er

højere for ikke medlemmer end for medlemmer i 2001. Dermed er der sket en ændring i holdningerne fra 1984 til 2001, hvor det ikke er arbejderne, som det eller kunne være forventet der bakker mest op om boligsikring. En del af ændringen kan måske forklares med, at fagforeningerne i 2000'erne har oplevet et medlemsfald og, at det derfor kan diskuteres om fagforeningsmedlemskab er et retvisende udtryk for den mobiliserede arbejderklasses holdninger.

I 1973 er der ingen forskel mellem venstre- og højrefløjsvælgernes opbakning til boligsikring. Det overordnede billede for partivalg og opbakning til velfærdsstaten er, at alle grupper anser udgifterne til boligsikring som passende. Hvor opbakningen til boligsikringen både er stigende hos venstre- og højrevælgerne i 1973 til 1982, så er der en øget differentiering mellem grupperne i 2001. I 2001 bakker venstrefløjvælgerne i højere grad op om velfærdsstaten end højrefløjsvælgerne.

Fra 1977 til 1984 ses der en stigning i andelen af fagforeningsmedlemmer der bakker op om udgifterne til børnetilskud. Dette billede går igen i 2005 hvor 24 % af fagforeningsmedlemmerne mener, at der bruges for få penge til børnetilskud. Samme billede gælder også for ikke medlemmer hvor der ligeledes er en stigende andel der bakker op om udgifterne fra 1977 til 1984. I 2005 mener 17 % af ikke medlemmerne, at der bruges for få penge til børnetilskud. Medlemmerne af fagforeningerne bakker dermed i højere grad op om udgifterne, men det kan dog ikke siges at ikke medlemmer er kritiske, da størstedelen ligeledes bakker op om børnetilskud.

Venstrefløjvælgerne bakker ligeledes i stigende grad gennem hele perioden op om børnetilskud. I 2005 mente 28 % af venstrefløjens vælgere, at der bruges for få penge på børnetilskud. Det modsatte er tilfældet for højrefløjens vælgere, hvor 15 % i 2005 mener der bruges for få penge, og 10 % mener der bruges for mange penge på børnetilskud. Det er interessant, at der i 1984 er en lige så stor andel af vælgere på begge fløje der mener at der kan spare på børnetilskud. 4 % af venstrefløj vælgerne og 6 % af højrefløj vælgerne mener således at der kan spare på børnetilskud. Det er dog kun dette år, at der ikke er nogen differentiering mellem grupperne, hvorfor det ikke siger noget om den overordnede udvikling, men i stedet indikerer at der kan være hændelser/emner der har påvirket holdningen hos særligt højrefløjens vælgerne.

Når der ses på klasseidentifikation er det interessant, at der i 1994 ikke er den store forskel i andelen der mener, at udgifterne til børnetilskud er passende i mellem grupperne. Hvor det fra 1977 til 1984 er der en stabil andel af arbejderklassen der ikke mener der kan spare på området (87-91 %), imens tendens for øvrige klasser er en stigende andel der bakker op om børnetilskud. Dermed går

udviklingen i perioden hen imod, at arbejderklassen ikke i bemærkelsesværdig højere grad bakker op om børnetilskud end de øvrige klasser.

Ovenstående har vist, at arbejderklassens opbakning til forskellige udgiftsområder i høj grad afhænger af hvilket udgiftsområde der er fokus på. Hvor der ikke er nogen forskel mellem arbejderne og andre grupper på spørgsmålet om invalidepension, er tendensen ved spørgsmålet om folkepension, at partivalg på venstrefløjspartierne har en stigende tendens gennem perioden til at bakke op om folkepension. Billedet ved spørgsmålet om boligsikring er mere sløret. Imens der i 2001 er end større andel ikke medlemmer end medlemmer af fagforening der mener der bruges for få penge til boligsikring, så viser partivalg at vælgerne på venstrefløjen i højere grad bakker op om boligsikring. Ved spørgsmålet om udgifterne til børnetilskud er der ikke store forskelle mellem de forskellige gruppers opbakning, hvilket kan indikere, at alle grupper i hele perioden bakker op om børnetilskud.

Venstrefløjvælgernes opbakning til folkepensionen viser samme udvikling som denne gruppes generelle opbakning til velfærdsstaten. Det bekræfter dermed en tendens til, at den mobiliserede arbejderklasse som udtryk ved fagforeningsmedlemskab har en faldende opbakning til velfærdsstaten, imens der hvis man anvender partivalg på venstrefløjen som udtryk for arbejderklassens mobilisering er end stigende tendens til, at arbejderklassen bakker op om velfærdsstaten.

5.1.5 Delkonklusion

Hypotesen som er udledt at teorien om logic of industrialisation; ”*at arbejderne i højere grad end andre grupper bakker op om velfærdsstaten*” kan bekræftes. I teorierne om velfærdsstatens opbygning ligger vægt på arbejderne og de svagestes rettigheder, og det var derfor forventningen, at disse grupper ville bakke op om velfærdsstaten i højere grad, fordi de er dem der har størst glæde af velfærdsstatens ydelser, særligt i velfærdsstaten opbygning.

Arbejderne er i hele perioden mere positive overfor sociale reformer end andre grupper. Men udviklingen overordnet set går imod mindre differentiering mellem de forskellige grupper, og særligt ved folketingsvalget i 2007 er forskellene væsentligt mindsket. Det ser dermed ud til, at velfærdsstatens udvikling og omfang som er udvidet siden 1970'erne har betydet, at danskerne uafhængigt af samfundsklasse og partivalg bakker op om sociale reformer, velfærdsstaten, og det endda i stigende grad.

Som det fremgår af ovenstående tabeller, så bakker arbejderklassen målt ved fagforeningsmedlemskab, partivalg og klasseidentifikation i højere grad bakker op om velfærdsstaten end andre grupper. Dermed ser hypotesen om arbejderklassen opbakning bekræftes når der kigges på målet for omfanget af sociale reformer.

I og med at velfærdsstaten har forandret sig siden 1970 og frem til at omfatte større dele af befolkning kunne det forventes, at man ville se en øget opbakning fra andre grupper end arbejderne. Det ser dog ikke ud til, men undtagelse af 2007, at andre grupper øger deres opbakning. Tendensen er forholdsvis stabil og det er ikke til at sige hvorvidt de forskellige grupper bakker mere op om velfærdsstaten end tidligere. Det er dog sikkert at konkludere, at ud fra målet om omfanget af sociale reformer, så bakker arbejder i højere grad op og velfærdsstaten igennem hele perioden. Da det ikke har været muligt at måle på spørgsmålet om socialreformer før 1979 er det uvist, om arbejderne opbakning fulgte et andet mønster fra 1970 til 1979. For at undersøge dette, er det muligt at se vælgernes opbakning til specifikke områder. Det er forventningen, at ved at kigge på specifikke udgiftsområder, så kan man få et mere detaljeret billede af både arbejderne og andre gruppers opbakning til forskellige udgifter.

Det er interessant at især fagforeningsmedlemskab har mistet betydning i perioden, hvor både partivalg og klasseidentifikation ser ud til at fortsat have betydning for opbakning til velfærdsstaten. Hypotesen om, at den mobiliserede arbejderklasse i højere grad end andre klasser bakker op om velfærdsstaten kan dermed ikke bekræftes. Udviklingen i fagforeningsmedlemmernes opbakning til velfærdsstaten er en klar indikation på, at den mobiliserede arbejderklasse mister sin betydning i takt med at der sker institutionelle forandringer af velfærdsstaten.

5.2 Kvinder forventes i stigende grad at bakke op om velfærdsstaten

En af de ting som har ændret sig kraftigt siden 1960'erne og frem er kvindernes indtræden på arbejdsmarkedet, samtidigt med at der er sket en udbygning af pasningsordninger for børn indtil skolealderen og efter-skole tilbud. En udbygning af velfærdsstaten til at omfatte flere tilbud til børnepasning betød, at kvinder fik mulighed for at deltage på arbejdsmarkedet frem for, som hidtil i høj grad at være hjemmegående. Udbygningen af den offentlige sektor betød, at der blev behov for flere ansatte i den offentlige sektor indenfor omsorgsområdet, herunder børnepasning og ældrepleje. Dermed blev der flere stillinger til kvinderne tilgængelige. Kvinder har dermed draget stor nytte af ekspansionen i den offentlige sektor fordi den har givet dem mulighed for at få passet deres børn og dermed blive en aktiv deltager på arbejdsmarkedet. Det er således forventningen, at kvinder i højere

Opbakning til den danske velfærdsstat

En analyse af hvordan udviklingen i velfærdsstaten har ændret danskernes opbakning

grad bakker op om pasningsområdet. Derudover er der i den offentlige sektor en overrepræsentation af kvinder ansat, hvorfor kvinder i højere grad forventes at bakke op om den offentlige sektor.

I de ny-institutionelle teorier er institutioner og forandringer heri den primære forklaring på forandringer. I og med at der er sket nogle tydelige institutionelle forandringer på børnepasningsområdet og at kvinderne er blevet aktive på arbejdsmarkedet siden 1960'erne, er forventningen at det vil påvirke deres opbakning til velfærdsstaten.

Det kan virke utænkeligt at nedlægge al offentlig børnepasning i dag og at børnefamilierne skulle finde alternative måder at få passet deres børn på. Dermed har den institutionelle udvikling på børnepasningsområdet skabt en forventning hos den danske befolkning om, at der i Danmark udbydes børnepasning sådan at familier med børn har mulighed for at opretholde to indtjeninger.

I de seneste år og i forbindelse med den økonomiske krise har det ofte været diskuteret, hvorvidt børneinstitutioner skal have lukkedage for at spare. Dette emne kan trække mange holdninger frem og et af argumenterne i mod lukkedage er, at det påvirker effektiviteten på arbejdsmarkedet og at de ansattes mulighed for selv at bestemme ferie og fridage påvirkes i en negativ retning. Det kan formentlig ikke ses i tallene fra 2007, men ved undersøgelser i dag ville det ikke være utænkeligt, at diskussionen om lukkedage i børneinstitutionerne ville kunne påvirke opbakningen.

"Først har vi et spørgsmål om samfundets sociale udgifter. A siger: Man er gået for langt med sociale reformer her i landet. Folk burde mere end nu klare sig uden sociale sikringer og bidrag fra samfundet. B siger: De sociale reformer, som er gennemført i vores land, bør opretholdes i mindst samme omfang som nu."																
	1979		1984		1990		1994		1998		2001		2005		2007	
	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K
Mest enig med A	31	26	11	13	29	25	30	26	33	28	38	30	30	21	18	18
Mest enig med B	59	57	35	31	64	66	62	64	62	66	54	63	66	73	76	74
Ikke enig med nogen	7	9	4	4	5	5	5	5	5	4	6	6	3	4	6	8
Ved ikke	3	7	2	4	3	4	2	4	1	2	2	2	2	3		
Uoplyst/ubesvaret	1	1				1										
Missing			48	48												
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N	472	537	927	1063	470	538	1017	1004	1080	921	1062	964	1231	1033	263	240

Tabel 6: Udviklingen i opbakningen til velfærdsstaten krydset med køn, 1979-2007. Pct. Kilde: Den Danske Valgundersøgelse

Som det ses i ovenstående tabel bakker mænd i højere grad op om velfærdsstaten i 1979 og 1984, men fra 1990 og frem vender tendensen og andelen af kvinder der mener at de sociale reformer bør opretholdes er højere en andelen af mænd frem til 2007, hvor mænd bakker mere op om de sociale reformer. Det ser således ud til, at kvinderne efter 1980'erne bakker mere op om velfærdsstaten end

mænd. Forskellene mellem kønnene er dog begrænsede i de fleste år, med undtagelse af 2001 og 2005 hvor der er henholdsvis 10 og 6 procentpoints forskel mellem kønnene, med kvinder som de mest positive overfor omfanget af de sociale reformer. For begge køn er der en stigende tendens til at bakke op om de sociale reformer i 2005 og 2007, således at 74,2 % af kvinderne og 76,4 % af mændene bakker op om velfærdsstaten i 2007.

Tendensen i ovenstående tabel bekræfter til dels hypotesen om, at kvinder i stigende grad bakker op om velfærdsstaten. Men af tabellen fremgår også en interessant udvikling hvor mændene i høj grad bakker op om sociale reformer, og endog i højere grad en kvinderne i 2007. Tendensen i 2007 er svær at konkludere på eftersom dette kun er udviklingen i et enkeltstående år. Det kan dog ses som en indikation på, at kønnene nærmer sig hinanden endnu mere på spørgsmålet. Udviklingen i perioden viser en tendens til, at danskerne særligt efter 2001 i stigende grad bakker op om velfærdsstaten uanset køn.

Udviklingen kan være påvirket af, at det i dag er en selvfølge, at danske kvinder uddanner sig og arbejder. Det er derfor en fordel for hele familien, både for far og mor, at det offentlige udbyder børnepasningstilbud. Det er interessant at se, hvorvidt dette ligeledes er tilfældet når der ses på kønnenes opbakning til specifikke udgiftsområder.

De forholdsvis begrænsede forskelle mellem kønnene på spørgsmålet som omfanget af sociale reformer i den offentlige sektor kan forklares ved spørgsmålets brede. Spørgsmålet om omfanget af de sociale reformer er bredt i den forstand, at der spørges generelt til sociale reformer og at der dermed ikke fokuseres på et specifikt udgiftsområde. Som det er vist tidligere så bakker danskerne i høj grad op om velfærdsstaten og de sociale reformer, og ovenstående viser dog også, at køn ikke betyder væsentlig forskel i opbakning til velfærdsstaten.

For at kunne vurdere kvinders opbakning til velfærdsstaten og de områder som formodes at have særlig betydning for kvinderne, er der i det følgende eksempel på kønnenes opbakning til udgiftsområder indenfor børnepasningsområdet og opbakning til administration og lønninger i den offentlige sektor.

5.2.1 Børnepasning

Kvindernes indtog på arbejdsmarkedet har betydet et øget behov for børnepasningstilbud. Det må derfor forventes, at kvinder i højere grad end mænd bakker op om børneinstitutioner og orlovsordninger, da kvinderne traditionelt er de der får mest ud af disse ydelser. Sat på en spids kan

Opbakning til den danske velfærdsstat

En analyse af hvordan udviklingen i velfærdsstaten har ændret danskernes opbakning

man sige, at hvis staten ikke havde udbygget området for offentlig børnepasning, så ville der formentlig fortsat være et højt antal kvinder der var hjemmegående i Danmark. Det ville dermed formentlig også betyde, at vi ikke havde set den samme andel af kvinder komme ud på arbejdsmarkedet i 1960'erne og 1970'erne.

Hvilke områder mener de man bedst kunne spare på? Børneinstitution. Køn. Pct.												
	1990		1994		1998		2001		2005		2007	
	Mand	Kvinde	Mand	Kvinde	Mand	Kvinde	Mand	Kvinde	Mand	Kvinde	Mand	Kvinde
For mange penge	14	12	7	6	7	4	4	4	3	2	3	2
Passende	67	60	52	43	53	42	56	46	50	38	53	38
For få penge	13	16	34	42	34	47	33	43	38	53	44	61
Ved ikke	6	12	7	9	6	7	8	7	7	6		
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N	470	538	1017	1004	1080	921	1062	964	1231	1033	522	478

Tabel 7: Udviklingen i opbakningen til børneinstitutioner krydset med køn, 1990-2007. Pct. Kilde: Den Danske Valgundersøgelse

Spørgsmålet om hvorvidt man kan spare på børneinstitutioner findes fra 1990 til 2007. Dette ville have været optimalt hvis spørgsmålet havde været stillet i hele perioden, da udviklingen fra 1970'erne og frem, hvor børnepasningsområdet i høj grad blev udviklet, ville have været muligt at analysere på. Til trods for dette er der dog en udvikling i opbakningen fra 1990 og frem, og denne udvikling viser et billede af hvordan udviklingen kan have været frem til 1990.

Igennem hele perioden er der flere kvinder end mænd der mener, at børneinstitutionerne får for få penge. I 1994 og 1998 er andelen af kvinder der mener der er passende penge til børneinstitutioner højere end andelen af de der mener at der er for få penge. I 2005 og 2007 er andelen af kvinder der mener, at der er for få penge til børneinstitutionerne højere end andelen der er finder de økonomiske ressourcer der tilføres området passende. Dermed viser der sig en tendens til, at kvinder i stigende grad bakker op om udgifterne til børneinstitutionerne fra 1990 og frem. At kvinder i højere grad end mænd bakker op om børnepasninger er formentlig et resultat af, at kvinder i højere grad er afhængig af offentlige tilbud om børnepasning for, at kvinderne kan være aktive medspillere på arbejdsmarkedet.

Opbakning til den danske velfærdsstat

En analyse af hvordan udviklingen i velfærdsstaten har ændret danskernes opbakning

Der foregår i øjeblikket en udvikling hvor et stigende antal danske mænd tager barselorlov.⁵³ Denne udvikling kan indikere, at danske mand i fremtiden i stigende grad vil bakke op om børneinstitutioner, fordi børnepasning i dag er et fælles anliggende for familier, samtidig med, at det mange steder betragtes som en selvfølge at kvinder uddanner sig og arbejder på lige fod med mænd. Der er således sket en udvikling i Danmark hvor det er blevet mere legitimt for mænd at tage barsel, formentlig påvirket af den øgede fokus på området.

Hvilke områder mener de man bedst kunne spare på? Orlovsordninger. Køn. Pct.						
	1994		1998		2001	
	Mand	Kvinde	Mand	Kvinde	Mand	Kvinde
For mange penge	35	25	34	20	16	10
Passende	48	53	46	50	60	65
For få penge	10	11	14	24	14	17
Ved ikke	7	11	6	6	9	8
Total	100	100	100	100	100	100
N	1017	1004	1080	921	1062	964

Tabel 8: Udviklingen i opbakningen til orlovsordninger krydset med køn, 1994-2001. Pct. Kilde: Den Danske Valgundersøgelse

Kvinder bakker i højere grad op om orlovsordninger end mænd, dog ikke i samme høj antal som tilfældet var ved opbakningen til udgifter til børneinstitutioner. Da holdningen til orlovsordninger kun er med i tre år, fra 1994 til 2001, er det svært at konkludere noget på udviklingen. Tendens i de tre år kan dog vise et billede af en udvikling.

Der er en stigende opbakning til orlovsordninger hos mænd, hvor 9,6 % mener der er for få penge i 1994 er andelen steget til 14,7 % i 2001. Udviklingen for kvindernes holdning til området er sløret af en stigning fra 1994 til 1998, hvor der derefter opleves et fald til 17,2 %. Dermed er forskellen mellem mænd og kvinders opbakning formindsket fra 1998. Dette kan være resultat af det stigende antal mænd der tager del i orlov, og at der derfor er kommet en større bevidsthed ved mændene for ordningen.

⁵³ Zankel, Sara (2010)

Dahlgaard, Mette & Andreasen, Stinne (2010)

Opbakning til den danske velfærdsstat

En analyse af hvordan udviklingen i velfærdsstaten har ændret danskernes opbakning

Forskellen i andelen der mener der er for få penge til orlovsordninger i forhold til andelen der mener der er for få penge til børneinstitutioner er formentligt et resultat af, at orlovsordninger som område ikke er så omdiskuteret i medierne som børneinstitutioner i undersøgelsesperioden. Nyere tal ville kunne vise hvorvidt en debat om orlov ville have indflydelse på opbakningen til orlovsordninger. Det har det seneste år været diskuteret hvorvidt staten skulle lave en reform som skal være med til at sikre, at flere mænd en hidtil tager orlov. Tal fra Island⁵⁴ viser, at der er et stort potentiale i at skabe større økonomisk sikkerhed for børnefamilierne for derved at få mændene til, at holde orlov.

Hvilke områder mener de man bedst kunne spare på? Børnetilskud. Køn. Pct.																	
	1973			1975 Det vil være forkert at skære ned på børnetils- kuddene			1977		1984			1994		1998		2005	
	M	K		M	K		M	K	M	K		M	K	M	K	M	K
Ikke nævnt	58	62	Helt enig	22	26	Ikke nævnt	88	82	43	46	For mange penge	1	0	16	14	9	7
Nævnt	42	38	Enig	18	16	Nævnt	12	18	8	5	Passende	19	12	62	62	65	63
			Hverken enig eller uenig	11	10						For få penge	74	84	11	18	19	22
			Uenig	15	15							6	5	7	6	7	8
			Helt uenig	19	14												
Ved ikke		1				Ved ikke			1	1							
Spørgsmål ikke stillet/ Ubesvaret				15	20	Spørgsmål ikke stillet/ Ubesvaret			48	48							
	100	100		100	100		100	100	100	100		100	100	100	100	100	100
N	297	253		792	807	N	792	807	927	1063		1017	1004	1080	921	1231	1033

Tabel 9: Udviklingen i opbakningen til børnetilskud krydset med køn, 1973-2005. Pct. Kilde: Den Danske Valgundersøgelse

Frem til 1994 er andelen der mener, at der tilføres for få penge til børnetilskud det dominerende billede. Det er, som det også var tilfældet både ved spørgsmålet om børneinstitutioner og orlovsordninger kvinderne der bakker mest op om udgifterne til børnetilskud. Efter 1994 ændrer billedet sig. Hvor der frem til og med 1994 har været et flertal både blandt mænd og kvinder som mener der ikke skal skæres i børnetilskud er der fra 1998 til 2005 et flertal der mener, at der gives nok penge til børnetilskud. Der ses således et fald hos begge køn i opbakningen til børnetilskud.

⁵⁴ Dahlgaard, Mette & Andreasen, Stinne (2010)

Lavpunktet er i 1998, hvor andelen af henholdsvis mænd og kvinder der mener der gives for få penge er 11,1 % og 18,2 %. I 2005 sker der en stigning i antallet af mand med 8,3 procentpoint og for kvinder 2,7 procentpoint.

Det har været diskuteret hvorvidt staten fortsat skal støtte alle børnefamilier med børnetilskud. Argumentet har været, at de der har en høj indkomst selv kan forsørge deres børn uden at de har brug for yderligere støtte fra det offentlige. Det ser ud til at denne holdning går igen i befolkningen. Kvinder bakker i højere grad op udgifterne til børnetilskud, dog er forskellen mellem kønnene faldende og udviklingen i 2007 vidner om, at forskellen på sigt kan blive udlignet.

Kvinder bakker i højere grad op om offentlige udgifter til børn end mænd. Samtidig sker der overordnet set en stigning i andelen af kvinder der bakker op om disse udgifter. Det bekræfter dermed til dels hypotesen om, at kvinder bakker mere op om velfærdsstaten end mænd. Baggrunden for at forvente, at kvinder bakker mere op om velfærdsstaten og særligt om ydelser som er rettet som familier med børn er, at tilbud om børnepasning og orlov giver kvinderne mulighed for at komme ud på arbejdsmarkedet. Det er desuden interessant, at mænd særligt fra slut-1990'erne og frem i stigende grad bakker op om velfærdsydelserne. Der ser ud til, at mændene i en eller anden grad er blevet mere bevidste om offentlige ydelser der støtter op om og hjælper børnefamilierne. Fra 1970'erne og frem er der sket en udvikling der har betydet, at det ikke længere udelukkende er kvindernes ansvar at tage ansvar for børnene. Familier nyder stor gavn af at kvinderne er kommet på arbejdsmarkedet, fordi det giver familierne et større rådighedsbeløb. Derudover er der sket et skred fra 1970'erne som har betydet, at mænd i stadig stigende grad tager forældreorlov og, at mænd dermed bliver en større del af børnenes opvækst.

5.2.2 Løn til offentligt ansatte

Da mere end to tredjedel af de 800.000 ansatte i den offentlige sektor er kvinder må det forventes, at kvinder i højere grad end mænd bakker op om udgifterne til løn til offentlige ansatte.⁵⁵ Ved velfærdsstaten opbygning og udbygning blev mange kvinder ansat i den offentlige sektor⁵⁶. Den offentlige sektor i en omfangsrig velfærdsstat som den danske indeholder mange traditionelle kvindeerhverv hvor omsorg er i højsædet. De institutionelle forandringer der er sket med udbygningen af velfærdsstaten har betydet, at mange kvinder er afhængige af deres indkomst fra

⁵⁵ Madsen, Mikkel Bo m.fl. (2010). S. 9

⁵⁶ Stage, Katje & Schultz, Marie (2007)

Opbakning til den danske velfærdsstat

En analyse af hvordan udviklingen i velfærdsstaten har ændret danskernes opbakning

den offentlige sektor. Hvis der sker besparelse på de offentlige lønninger vil det i høj grad ramme kvindernes samlet løn, fordi kvinder oftere er ansat i den offentlige sektor end mænd.

Forventning om at kvinder i højere grad bakker op om velfærdsstaten og lønnen til offentligt ansatte er udtryk for et afhængighedsforhold. Kvinderne i den offentlige sektor er direkte afhængig af deres indkomst fra den offentlige sektor, og derfor har de selvsagt et ønske om at der tilføres flere penge, eller at der i hvert fald ikke beskæres i udgifterne til løn. Dermed kommer kvinder også ind under gruppen af modtagere af offentlige ydelser som er afhængige af den offentlige sektor.

Et andet perspektiv er, at det er svært selv i krisetider at sænke lønnen uden at lønmodtagerne bliver utilfredse. Der er en grad af path dependency på området for offentlige lønninger hvor det frem for beskæringer i lønningerne i stedet bliver minimale lønstigninger som følger den generelle prisudviklingen og lønudviklingen i den private sektor.

Hvilke områder mener de man bedst kunne spare på? Løn til offentlig ansatte. Køn. Pct.													
	1973		1977		1984			1990		1994		2007	
	Man d	Kvind e	Man d	Kvind e	Man d	Kvind e		Man d	Kvind e	Man d	Kvind e	Man d	Kvind e
Ikke nævnt	76	76	62,8	60	38,2	40,6	For mange penge	66,2	58,7	55,2	54,3	1,9	2,3
Nævnt	24	23	37	39,8	12,7	10,8	Passende	26	27,1	36,8	32,9	49,2	38,3
							For få penge	1,9	2,6	2,3	2,7	48,9	59,2
Ved ikke	0	1	0,3	0,2	1,2	0,5		6	11,5	5,8	10,2	0	0,2
Spørgsmål ikke stillet					47,9	48,1							
	100	100	100	100	100	100		100	100	100	100	100	100
N	297	253	792	807	927	1063		470	538	1017	1004	522	478

Tabel 10: Udviklingen i opbakningen til løn til offentlige ansatte krydset med køn, 1973-2007. Pct. Kilde: Den Danske Valgundersøgelse

Overordnet set er der et flertal der mener, at der ikke skal spares på løn til offentlig ansatte uanset køn, bortset fra i 1990 og 1994 hvor der er over 50 % der mener, at der bruges for mange penge på løn i det offentlige. Det ser ud til, at der i 1990 og 1994 har været en påvirkning af vælgerne så der er opstået en modstand imod de offentlige lønninger da der i begge år er et meget lavt antal der mener at der er for få penge.

Kvindernes opbakning til offentlige lønninger viser dermed som forventet, at kvinder i højere grad en bakker op om udgifterne. Det er ikke en tendens til at kvinder i stigende grad bakker op, og udviklingen i særligt 1990 og 1994 viser da også, at kvinders opbakning svinger over tid.

5.2.3 Delkonklusion

Kvinder bakker i højere grad op om velfærdsstaten end mænd. Som ovenfor vist, så er kvinder mere positiv overfor udgifterne til børneområdet og til offentlige lønninger. Der er desuden en tendens til, at kvinder særligt når det gælder udgifter til børn i stigende grad bakker op om velfærdsstaten.

Det ser dermed ud til, at kvinder som er mere afhængige af blandt andet offentlig børnepasning for, at kunne være aktiv på arbejdsmarkedet bakker mere op om disse ydelser. Og fordi en større andel af de danske kvinder er ansat i den offentlige sektor er det også dem, som bakker mest op om udgifterne til offentlige lønninger.

Der er en tendens til, at forskellene mellem kønnene udlignes, særligt i slut-1990'erne og frem efter. Dette kan være et udtryk for, at der er blevet en større forståelse af kvindernes tilstedeværelse på arbejdsmarkedet og de konsekvenser det ville have for den moderne familie ikke at have denne mulighed.

Den ny-institutionelle teori har dermed ret i sin antagelse om, at de institutionelle ændringer har betydning for opbakningen til velfærdsstaten, i hvert fald når det kommer til områder hvor kvinderne har gavn af de offentlige ydelser. Udviklingen hvor kvinderne har fået arbejde i den offentlige sektor, og hvor de har mulighed for at arbejde fordi den offentlige sektor tilbyder børnepasning betyder dermed, at kvinder i højere grad en mænd bakker op om velfærdsstaten. Der er dog sket en udvikling som har betydet at mændene fra midt 2000'erne i stigende grad bakker op om velfærdsstaten. Det er blevet gjort nemmere for mænd at holde barsel, samtidig med at der er sket en holdningsændring i Danmark til, at mænd kan holde barsel.

5.3 Grupper som er afhængig af indkomst fra staten bakker i højere grad op om velfærdsstaten end grupper som ikke er afhængige

Opbygningen og udviklingen af den danske velfærdsstat har betydet, at en stor del af danskerne på den ene eller anden måde har kontakt med velfærdsstaten. De institutionelle forandringer har gjort en stor andel af danskerne afhængige af den offentlige sektor, og hvis staten ønsker at begrænse en specifik gruppes adgang til offentlige ydelser, eller omfanget af en specifik offentlig ydelse, vil det ofte medføre stor utilfredshed i specifikke grupper i befolkningen.

Grupper der er afhængige af deres indkomst fra staten, det være sig pensionister, studerende eller ansatte i den offentlige sektor, forventes i højere grad end de der har hovedindkomst fra den private sektor og dermed er uafhængige af den offentlige sektor, at bakke op om velfærdsstaten. De der modtager hovedandelen af deres indkomst fra den offentlige sektor er afhængig af velfærdsstatens bestående og, at de ydelser velfærdsstaten tilbyder et niveau der gør det muligt at opretholde en rimelig levestandard.

Afhængighed af staten afhænger i høj grad af alder. Der er nogle aldersgrupper der er mere afhængige af de ydelser som velfærdsstaten tilbyder end andre. Populært siger man ofte, at alle danskere er afhængige af velfærdsstaten i forskellige perioder af livsforløbet. De mest interessante grupper, som det er muligt at måle på i det tilstedeværende datamateriale, er pensionister, ledige, offentligt ansatte, studerende og respondenter med børn. Alle grupper modtager deres hovedindkomst fra det offentlige, eller modtager en række ydelser der gør det muligt for dem, at opretholde en indkomst fra den private sektor (børnefamilier).

Gruppen af modtagere er interessant af flere årsager. Modtagerne har et afhængighedsforhold til staten fordi de, hvis de ikke modtog ydelser fra det offentlige, ikke ville have mulighed for, at opretholde en rimelig levestandard. Grupperne er desuden interessante fordi, at de udgør store dele af befolkningen og at nedskæringer på forskellige områder derfor ville skabe en større gruppe modstandere end tilhængere. Grupperne er dermed yderst interessante for politikerne, fordi de ved at tilpasse sig disse grupper kan opnå en større opbakning ved næste valg.

5.3.1 Pensionister

Der tales i høj grad om, at andelen af ældre og pensionister er stigende i samfundet, hvilket lægger et betydeligt pres på den offentlige sektor og på de offentlige udgifter. Der har i de seneste år været talt om hvordan ”ældrebyrden” håndteres i fremtiden og politiske forslag og beslutninger har skabt stor debat i medierne.

Når der tales om besparelser og nedskæringer på offentlige udgifter til ældre og pensionister er det ikke blot pensionisterne der udviser en høj grad af utilfredshed. Den del af befolkningen der indenfor en overskuelig årrække skal på pension vil ligeledes forholde sig, kritisk eller positivt, til nedskæringerne. Besparelser og nedskæringer på ældreområdet er dermed et potentielt sprængfarlig område for politikere, fordi de risikerer store vælgervandringer og forskydninger ved beslutninger der bliver opfattet som urimelige og uretfærdige.

Opbakning til den danske velfærdsstat

En analyse af hvordan udviklingen i velfærdsstaten har ændret danskernes opbakning

I det følgende vil der blive analyseret på pensionisternes opbakning til forskellige områder af velfærdsstaten, alle områder som de forventes og formodes at have en holdning til. Det er målet at se hvordan udviklingen i opbakningen til de forskellige områder forløber igennem tidsperioden for at kunne se, hvorvidt pensionisternes opbakning er ændret.

"Først har vi et spørgsmål om samfundets sociale udgifter. A siger: Man er gået for langt med sociale reformer her i landet. Folk burde mere end nu klare sig uden sociale sikringer og bidrag fra samfundet. B siger: De sociale reformer, som er gennemført i vores land, bør opretholdes i mindst samme omfang som nu."																
	1979		1984		1990		1994		1998		2001		2005		2007	
	Pens ioni ster	Ikke pensio nister	Pens ionis ter	Ikke pensio nister	Pens ionis ter	Ikke pensio nister	Pens ionis ter	Ikke pensio nister	Pens ionis ter	Ikke pensio nister	Pens ionis ter	Ikke pensio nister	Pens ionis ter	Ikke pensio nister	Pens ionis ter	Ikke pensio nister
Mest enig med A	29	36	11	13	31	30	34	32	31	38	34	41	22	22	22	23
Mest enig med B	62	46	31	33	60	60	54	59	63	56	55	51	70	64	72	68
Ikke enig med nogen	4	13	4	5	7	4	6	5	5	4	8	7	4	2	6	9
Ved ikke	6	5	5	6	2	5	6	4	1	2	3	1	3	12		
Spørgsmål ikke stillet			50	43												
	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N	207	1782	436	1554	198	807	543	1478	488	1513	521	1505	678	1586	290	1586

Tabel 11: Udviklingen i opbakningen til velfærdsstaten krydset med pensionister, 1979-2007. Pct. Kilde: Den Danske Valgundersøgelse

Pensionisternes opbakning til velfærdsstaten målt i form af opbakningen til omfanget af sociale reformer viser, at fra 1998 og frem er pensionister mere positivt indstillet overfor omfanget af de sociale reformer end ikke pensionister. Forud går en periode hvor der er en større variation mellem grupperne. I 1990 og 1994 er pensionister mere kritiske overfor sociale reformer end ikke pensionisterne, med henholdsvis 1 og 2 procentpoint som mener de sociale reformer er gået for vidt. Det er særligt i 1994 hvor pensionisterne i mindre grad bakker op om de sociale reformer.

Selv om billedet er lidt sløret frem til 1998 er der dog en tendens til, at pensionister i højere grad bakker om omfanget af de sociale reformer. Den svingende opbakning frem til 1998 indikerer et vis usikkerhed om området, men pensionisterne er alle år mere positive overfor de sociale reformer end

Opbakning til den danske velfærdsstat

En analyse af hvordan udviklingen i velfærdsstaten har ændret danskernes opbakning

negative. Fra 2001 og frem stigen opbakningen til sit hidtil højeste niveau i 2007 på 72 % af pensionisterne der bakker op om omfanget af de sociale reformer.

Hvilke områder mener de man bedst kunne spare på? Folkepension. Pensionister. Pct.																			
	1973		1977		1984			1990		1994		1998		2001		2005		2007	
	Pen sio nist	Ikke pensi onist	Pen sio nist	Ikke pensi onist	Pen sio nist	Ikke pensi onist		Pen sio nist	Ikke pensi onist	Pen sio nist	Ikke pensi onist	Pen sio nist	Ikke pensi onist	Pen sio nist	Ikke pensi onist	Pen sio nist	Ikke pensi onist	Pen sio nist	Ikke pensi onist
Ikk e næv nt	97	99	99	90	49	56	For man ge	1	1	0	0	0	1	0	1	1	1	0	1
Næ vnt	1	1	1	1	0	0	Pass end e	47	35	44	43	49	51	47	49	28	25	41	53
							For få	49	57	53	50	50	43	51	44	67	70	58	46
Ved ikk e	2	0	0	9	1	1		4	8	4	7	2	4	2	6	3	4		
Spø rgs mål ikk e still et					50	43													
	100	100	100	100	100	100		100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N	86	447	316	1286	436	1554		198	807	543	1478	488	1513	521	1505	678	1586	290	1586

Tabel 12: Udviklingen i opbakningen til folkepension krydset med pensionister, 1973-2007. Pct. Kilde: Den Danske Valgundersøgelse

I overstående tabel vises pensionisternes holdning til folkepension i perioden 1973 til 2007. Til og med 1984 er der ikke nogen forskel mellem de to grupper. Fra 1990 og frem efter er billedet mere varieret. Det var forventningen, at pensionister i højere grad end ikke pensionister bakker op om pension, og dermed flere penge til pensionsordninger. I 1990 og 2005 er andelen af pensionister der mener der er for få penge til pension mindre en andelen af ikke pensionister. Dette er bemærkelsesværdigt, særligt i 1990 hvor forskellen er 8 procentpoint mellem de to grupper. I 2005 er der det højeste antal af både pensionister og ikke pensionister som mener, at der ikke er nok penge til pension. I de øvrige år er andelen af pensionister der mener der er for få penge højest, og dermed er der en tendens til, at pensionister i højere grad end andre bakker op om folkepensionen.

Opbakning til den danske velfærdsstat

En analyse af hvordan udviklingen i velfærdsstaten har ændret danskernes opbakning

Hvilke områder mener de man bedst kunne spare på? Hjemmehjælp. Pensionister. Pct.										
	1994		1998		2001		2005		2007	
	Pensionister	Ikke pensionister	Pensionister	Ikke pensionister	Pensionister	Ikke pensionister	Pensionister	Ikke pensionister	Pensionister	Ikke pensionister
For mange	1	2	1	1	1	1	1	0	1	1
Passende	18	24	20	31	26	25	22	24	27	35
For få	78	70	75	64	68	69	72	62	72	65
Ved ikke	3	4	4	4	5	6	4	14		
	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N	543	1478	488	1513	521	1505	678	1586	290	1586

Tabel 13: Udviklingen i opbakningen til hjemmehjælp krydset med pensionister, 1994-2007. Pct. Kilde: Den Danske Valgundersøgelse

Med undtagelse af ét år, 2001, mener pensionister at der er for få penge til hjemmehjælp. Ikke pensionister mener der er passende penge til hjemmehjælp. Fra 1994 til 2001 falder andelen af pensionister der mener der er for få penge til hjemmehjælp med 10 procentpoint, hvilket må anses som et forholdsvis stort fald. Det tilsvarende fald for ikke pensionister er 1 procentpoint. I 2005 og 2007 er andelen af pensionister der bakker op stabilt med 72 %. Det er dermed tydeligt ved spørgsmålet om hjemmehjælp, at pensionister i højere grad bakker op om velfærdsstaten end ikke pensionister.

Hjemmehjælp er et emne der fra tid til anden kommer op i medierne, ofte med historier om nedskæringer i personale, kort tid til besøg ved den enkelte brugere og misbrug af ydelsen. Den store opmærksomhed som området har i befolkningen, både hos pensionister og hos pårørende betyder, at området kan være potentielt farligt for politikerne. Det høje antal der mener der er for få penge til området indikerer da også, at det ikke kun er pensionister der har en holdning til hjemmehjælp men også ikke pensionister.

Pensionister kan formodes at være mere interesseret i, at der opretholde et højt niveau på landets sygehuse, fordi de i højere grad bruger sygehusene end resten af befolkning. Dog er sygehusområdet noget der i høj grad berør hele befolkningen og derfor må forskellen mellem pensionister og ikke pensionister formodes at være begrænset.

Opbakning til den danske velfærdsstat

En analyse af hvordan udviklingen i velfærdsstaten har ændret danskernes opbakning

Hvilke områder mener de man bedst kunne spare på? Sygehuse. Pensionister. Pct.																			
	1973		1977		1984			1990		1994		1998		2001		2005		2007	
	Pen sio nist	Ikke pensi onist	Pen sio nist	Ikke pensi onist	Pen sio nist	Ikke pensi onist		Pen sio nist	Ikke pensi onist	Pen sio nist	Ikke pensi onist	Pen sio nist	Ikke pensi onist	Pen sio nist	Ikke pensi onist	Pen sio nist	Ikke pensi onist	Pen sio nist	Ikke pensi onist
Ikk e næv nt	97	94	97	88	48	54	For man ge	3	2	1	1	1	3	2	3	0	9	2	2
Næ vnt	1	5	3	3	1	2	Pass ende	31	34	21	27	21	22	27	23	45	50	28	21
							For få	64	61	75	69	77	73	69	71	52	33	70	77
Ved ikk e	2	0	0	9	1	1		3	2	4	3	1	1	3	2	3	8		
Spø rgs mål ikk e still et					50	43													
	100	100	100	100	100	100		100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N	86	447	316	1286	436	1554		198	807	543	1478	488	1513	521	1505	678	1586	290	1586

Tabel 14: Udviklingen i opbakningen til sygehuse krydset med pensionister, 1973-2007. Pct. Kilde: Den Danske Valgundersøgelse

Igennem hele perioden er pensionisterne mere positive overfor udgifterne til sygehuse, med undtagelse af 2001 og 2007, end ikke pensionister. I 2001 er forskellen mellem pensionister og ikke pensionister kun 2 procentpoint. I 2007 er forskellen 7 procentpoint, hvor 70 % af pensionisterne mener der for få penge til sygehuse mens 77 % af ikke pensionisterne er utilfredse.

Pensionister bakker i højere grad op om udgifterne til områder der rammer denne gruppe specifikt end ikke pensionister. Det er dog tydeligt, at forskellen mellem pensionisterne og ikke pensionisterne ikke er så stor som det var forventet. Den begrænsede forskel mellem grupperne kan forklares ved, at det er i manges interesser at opretholde et acceptabelt niveau for services og tilskud til ældre, enten fordi man allerede er modtager af ydelserne, i nærmeste fremtid vil blive modtager eller at man er pårørende til en modtager.

5.3.2 Ledige

Blandingen af selvfinansiering og offentlige tilskud gør, at ledige er afhængige af velfærdsstaten.

Hvis staten ikke betalte tilskud til a-kasserne ville mange ledige ikke kunne opretholde den levestandard de har når de er i arbejde.

Opbakning til den danske velfærdsstat

En analyse af hvordan udviklingen i velfærdsstaten har ændret danskernes opbakning

Da ledige kan være modtager af enten en delvis selvfinansieret arbejdsløshedsunderstøttelse (dagpenge) eller modtage fuld ydelse fra staten (kontanthjælp). Ledige er derfor en meget blandet gruppe modtagere. Gruppen har dog det fælles træk, at de i større eller mindre grad er afhængig af statens støtte, hvorfor gruppen formodes at bakke op om velfærdsstaten.

Alt efter hvordan den ledige modtager sin indkomst, om det er delvist selvfinansieret eller ej, forventes de at bakke op om arbejdsløshedsunderstøttelse til den enkelte og bistandshjælp, to områder der er undersøgt i datamaterialet.

"Først har vi et spørgsmål om samfundets sociale udgifter. A siger: Man er gået for langt med sociale reformer her i landet. Folk burde mere end nu klare sig uden sociale sikringer og bidrag fra samfundet. B siger: De sociale reformer, som er gennemført i vores land, bør opretholdes i mindst samme omfang som nu."										
	1979		1984	1994	1998		2001		2005	
	Ledi ge	Ikke ledige	Ledige (indenfor 2 år)	Ledige (indenfor 2 år)	Ledi ge	Ikke ledige	Ledi ge	Ikke ledige	Ledi ge	Ikke ledige
Mest enig med A	13	37	12	28	18	35	21	28	15	31
Mest enig med B	67	46	33	63	61	60	75	49	82	62
Ikke enig med nogen	13	12	4	5	14	3	0	16	2	3
Ved ikke	7	5	3	3	7	3	3	7	0	4
Spørgsmål ikke stillet			48							
	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N	15	1974	1990	2021	95	1895	54	1265	94	2170

Tabel 15: Udviklingen i opbakningen til velfærdsstaten krydset med ledige, 1979-2005. Pct. Kilde: Den Danske Valgundersøgelse

I de år hvor de lediges holdninger til omfanget af sociale reformer er målt, bakker de ledige tydeligt mere op om de sociale reformer end de ikke ledige. Forskellen i de år hvor de lediges holdninger er sat op overfor de ikke ledige er forskellen væsentlig, med undtagelse af 1998. Således er der alle år mindst 20 procentpoints forskel på de to grupper. Dette er en klar indikation på, at de ledige i langt højere grad end andre bakker op om velfærdsstaten.

De ledige er dermed et godt eksempel på en gruppe modtagere som er afhængig af ydelser fra det offentlige og som i særlig høj grad bakker op om velfærdsstaten. Det er interessant at forskellen mellem ledige og ikke ledige er så høj, taget i betragtning at alle kan risikere at miste deres arbejde. Det kunne være interessant at have nyere tal hvor det var muligt at se effekten af den økonomiske

Opbakning til den danske velfærdsstat

En analyse af hvordan udviklingen i velfærdsstaten har ændret danskernes opbakning

krise. Det er de seneste år blevet klart for mange at de risikerer at miste deres arbejde, og derfor kunne det være interessant at se om flere bakker op om velfærdsstaten end tidligere.

Hvilke områder mener de man bedst kunne spare på? Dagpenge. Ledige. Pct.							
	1994	1998		2001		2005	
	Ledige (indenfor 2 år)	Ledige	Ikke ledige	Ledige	Ikke ledige	Ledige	Ikke ledige
For mange	12	3	23	2	9	3	7
Passende	69	65	59	45	59	72	66
For få	12	32	10	46	23	20	18
Ved ikke	7	0	8	7	9	5	10
	100	100	100	100	100	100	100
N	2021	95	1895	54	1265	94	2170
Hvilke områder mener de man bedst kunne spare på? Bistandshjælp. Ledige. Pct.							
	1994	1998		2001		2005	
	Ledige (indenfor 2 år)	Ledige	Ikke ledige	Ledige	Ikke ledige	Ledige	Ikke ledige
For mange	22	21	31	9	16	4	12
Passende	53	40	51	43	54	50	59
For få	11	36	7	40	16	40	16
Ved ikke	13	3	11	8	14	6	12
	100	99	100	100	100	100	100
N	2021	95	1895	54	1265	94	2170

Tabel 16: Udviklingen i opbakningen til dagpenge og bistandshjælp krydset med ledige, 1994-2005. Pct. Kilde: Den Danske Valgundersøgelse

Hvis der ses økonomiske ydelser til ledige, dagpenge og bistandshjælp, er billedet det samme som for opbakningen til omfanget af de sociale reformer. De ledige bakker i høj grad op om udgifterne til dagpenge og bistandshjælp, også i langt højere grad end de ikke ledige.

De ledige bakker i højere grad end det ses hos ikke ledige op om velfærdsstaten og om de ydelser der er rettet specifikt mod gruppen af ledige. Dermed er der en meget tydelig indikation på, at de der er afhængige af ydelser fra det offentlige i langt højere grad bakker op om offentlige ydelser.

5.3.3 Studerende

Det høje niveau af offentligt støtte til studerende i Danmark gør, at de studerende er afhængige af den indkomst staten tilbyder.

Som studerende i Danmark er man ikke afhængig af, at have forældre der kan betale ens studiegang eller støtte en økonomisk igennem studie tiden. Studerende er ligeledes ikke afhængige af at have et

Opbakning til den danske velfærdsstat

En analyse af hvordan udviklingen i velfærdsstaten har ændret danskernes opbakning

arbejde der skal kunne forenes med studiet for at skabe et økonomisk grundlag for, at tage en videregående uddannelse.

Der er fra tid til anden diskussioner oppe i medierne om studerendes forhold, om hvorvidt de studerende er "forkælede" og om den offentlige støtte skal ændres. Når emnet kommet op til diskussion ses det altid, at de studerende samler sig på gymnasier, universiteter, seminarer og andre uddannelsesinstitutioner. Ofte er det kun de studerende der bliver fremstillet som de utilfredse med besparelse, og undervisere der er afhængige af deres indkomst fra undervisning.

De studerende forventes at bakke op om ydelser der støtter deres uddannelse og mulighed for, at tage uddannelse.

"Først har vi et spørgsmål om samfundets sociale udgifter. A siger: Man er gået for langt med sociale reformer her i landet. Folk burde mere end nu klare sig uden sociale sikringer og bidrag fra samfundet. B siger: De sociale reformer, som er gennemført i vores land, bør opretholdes i mindst samme omfang som nu."																
	1979		1984		1990		1994		1998		2001		2005		2007	
	Stud eren de	Ikke studer ende	Stud eren de	Ikke studer ende	Stud eren de	Ikke studer ende	Stud eren de	Ikke studer ende	Stud eren de	Ikke studer ende	Stud eren de	Ikke studer ende	Stud eren de	Ikke studer ende	Stud eren de	Ikke studer ende
Mest enig med A	16	31	10	13	15	28	33	28	30	31	35	34	26	26	20	18
Mest enig med B	65	55	33	32	74	64	62	63	63	64	61	58	70	69	65	76
Ikke enig med nogen	5	8	3	4	4	3	3	5	5	4	3	6	2	3	15	6
Ved ikke	14	7	8	3	7	5	2	4	3	1	1	2	1	2		
Spørgsm ål ikke stillet			46	48												
	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N	80	1909	181	1809	92	916	154	1867	203	1798	170	1856	142	2122	40	463

Tabel 17: Udviklingen i opbakningen til velfærdsstaten krydset med studerende, 1979-2007. Pct. Kilde: Den Danske Valgundersøgelse

Hvor der ved de foregående analyser af forskellige gruppers opbakning til velfærdsstaten var større forskelle mellem gruppers opbakning, er der mellem de studerende og ikke studerende ikke så tydelige forskelle.

Den største forskel er i 1990 hvor 74 % af de studerende mener de sociale reformer skal opretholdes, imens 64 % af de ikke studerende bakker op om de sociale reformer. I 2007 er billedet

Opbakning til den danske velfærdsstat

En analyse af hvordan udviklingen i velfærdsstaten har ændret danskernes opbakning

vendt og 76 % af de ikke studerende bakker op om velfærdsstaten imens det samme er gældende for 65 % af de studerende. Overordnet set bakker de studerende i høj grad op om de sociale reformer og velfærdsstaten igennem hele perioden, men der er ikke nogen overordnet tendens som indikerer at de studerende i særlig grad bakker op om velfærdsstaten i forhold til andre grupper.

Hvilke områder mener de man bedst kunne spare på? Uddannelsesstøtte. Studerende. Pct.						
	1973		1977		1984	
	Studerende	Ikke studerende	Studerende	Ikke studerende	Studerende	Ikke studerende
Ikke nævnt	100	60	100	88	53	48
Nævnt	0	40	0	11	2	2
Ved ikke		0		1	0	1
Spørgsmål ikke stillet					46	48
	100	100	100	100	100	100
N	6	527	117	1485	181	1809

Tabel 18: Udviklingen i opbakningen til uddannelsesstøtte krydset med studerende, 1973-1984. Pct. Kilde: Den Danske Valgundersøgelse

Udviklingen i opbakningen til uddannelsesstøtte viser, at de studerende i bakker op om uddannelsesstøtte, om end det ser ud til, at der er en faldende tendens fra 1973 til 1984. Da der kun er tre målinger at vurdere udviklingen på, og at det er i en forholdsvis begrænset tidsperiode er det svært at vurdere en generel tendens. Det ser dog ud til, at forskellen mellem de studerende og andre formindskes efter 1973.

Hvor de ledige var et godt eksempel på en gruppe der i særlig høj grad bakker op om velfærdsstaten, så er det opbakningen hos de studerende versus ikke studerende ikke i samme grad tydelig. Studerende bakker i højere grad op om de sociale reformer, men til spørgsmålet om SU er det svært at se en tendens, især fordi spørgsmålet kun er med i valgundersøgelserne i en ganske kort periode.

5.3.4 Børnefamilier

Børnefamilier er i høj grad afhængig af at det offentlige udbyder børnepasningstilbud og folkeskole. I mange tilfælde ville en børnefamilie ikke kunne opretholde deres indkomstniveau, hvis ikke de kunne få passet børn i offentligt regi, fordi en af forældrene i det tilfælde ville være nødsaget til, at gå hjemme. Børnefamilier er dermed afhængige af børneinstitutioner og folkeskoler.

Opbakning til den danske velfærdsstat

En analyse af hvordan udviklingen i velfærdsstaten har ændret danskernes opbakning

"Først har vi et spørgsmål om samfundets sociale udgifter. A siger: Man er gået for langt med sociale reformer her i landet. Folk burde mere end nu klare sig uden sociale sikringer og bidrag fra samfundet. B siger: De sociale reformer, som er gennemført i vores land, bør opretholdes i mindst samme omfang som nu."																
	1979		1984		1990		1994		1998		2001		2005		2007	
	Har bør n	Har ikke børn	Har bør n	Har ikke børn	Har bør n	Har ikke børn	Har bør n	Har ikke børn	Har bør n	Har ikke børn	Har bør n	Har ikke børn	Har bør n	Har ikke børn	Har bør n	Har ikke børn
Mest enig med A	27	31	13	12	23	30	26	30	29	32	32	35	27	14	17	18
Mest enig med B	57	55	32	33	69	61	67	61	65	62	60	57	67	77	77	75
Ikke enig med nogen	8	8	4	4	4	6	5	5	4	4	6	6	4	3	7	7
Ved ikke	8	6	3	4	4	3	2	4	1	2	2	2	3	7		
Spørgsmål ikke stillet			48	48												
	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N	770	1219	884	1100	479	529	790	1231	939	1240	801	1225	807	1457	281	718

Tabel 19: Udviklingen i opbakningen til velfærdsstaten krydset med respondenter med børn, 1979-2007. Pct. Kilde: Den Danske Valgundersøgelse

Med undtagelse af 1984 og 2005 er vælgere med børn de der bakker mest op om omfanget af de sociale reformer. I 2005 er forskellen 10 procentpoint mellem de der har børn og de der ikke har, således at 67 % af de der har børn bakker om omfanget af de sociale reformer imens 77 % af de der ikke har børn bakker op. Fra 2001 og frem er andelen af vælgere med børn der bakker op om velfærdsstaten dog stigende. Det er ikke til at udlede hvorvidt udviklingen er en tendens, da der sker udsving der gør det svært at se et generelt mønster. Det er dog klart, at vælgere med børn i højere grad end de uden børn bakker op om de sociale reformer og velfærdsstaten.

Opbakning til den danske velfærdsstat

En analyse af hvordan udviklingen i velfærdsstaten har ændret danskernes opbakning

Hvilke områder mener de man bedst kunne spare på? Børnetilskud. Respondenter med børn. Pct.														
	1975			1977		1984			1994		1998		2005	
	Har børn	Har ikke børn		Har børn	Har ikke børn	Har børn	Har ikke børn		Har børn	Har ikke børn	Har børn	Har ikke børn	Har børn	Har ikke børn
Helt enig	38	18	Ikke nævnt	86	84	44	46	For mange	8	15	10	18	9	4
Delvis enig	16	17	Nævnt	14	16	8	5	Passen de	71	62	68	62	63	56
Hverken enig eller uenig	7	12						For få	17	10	19	11	18	22
Delvis uenig	14	15												
Helt uenig	12	18												
Ved ikke	13	20		1	1	0	1		4	12	3	9	10	18
Spørgsmål ikke stillet						48	48							
	100	100		100	100	100	100		100	100	100	100	100	100
N	635	965		537	1065	884	1100	N	790	1231	939	1240	807	1457

Tabel 20: Udviklingen i opbakningen til børnetilskud krydset med respondenter med børn, 1975-2005. Pct. Kilde: Den Danske Valgundersøgelse

Hvis man ser på vælgerne der har børn og deres opbakning til børnetilskud er der en tydelig tendens til, at de i højere grad end vælgere der ikke har børn bakker op om udgifterne til børnetilskud.

Dermed er det tydeligt, at børnefamilierne som modtagere er mere positivt indstillet overfor udgifterne til børnetilskud en andre er.

At det er respondenter med børn der er særligt positivt indstillet overfor omfanget af udgifter til børnetilskud er ikke overraskende. Børnetilskud er en meget specifik offentligydelse som udelukkende kan modtages hvis man har børn. Derudover bliver det ofte diskuteret hvorvidt velstillede danskere har behov for børnetilskud, og at pengene kunne bruges bedre end til at give de, der i forvejen har.

Det er da også interessant, at andelen af både de med børn og de uden børn der mener der er for få penge til området er ganske lille, om end antallet er steget fra 1998 til 2005. Det lave antal der mener der er for lidt kan tyde på, at området ikke har den samme interesse som udgifterne til børneinstitutioner.

Opbakning til den danske velfærdsstat

En analyse af hvordan udviklingen i velfærdsstaten har ændret danskernes opbakning

Hvilke områder mener de man bedst kunne spare på? Børneinstitutioner. Respondenter med børn. Pct.												
	1990		1994		1998		2001		2005		2007	
	Har børn	Har ikke børn	Har børn	Har ikke børn	Har børn	Har ikke børn	Har børn	Har ikke børn	Har børn	Har ikke børn	Har børn	Har ikke børn
For mange	4	10	4	8	4	7	3	5	1	3	1	3
Passende	43	46	46	49	45	49	47	54	52	47	33	51
For få	43	30	46	33	47	36	48	31	45	41	66	47
Ved ikke	10	13	4	10	4	8	2	11	2	9		
	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N	479	529	790	1231	939	1240	801	1225	807	1457	281	718

Tabel 21: Udviklingen i opbakningen til børneinstitutioner krydset med respondenter med børn, 1990-2007. Pct. Kilde: Den Danske Valgundersøgelse

Ligesom tilfældet var for børnetilskud, så bakker vælgere med børn i højere grad op om børneinstitutioner end vælgere der ikke har børn. Ved spørgsmålet om udgifter til børneinstitutioner er forskellen imellem de der har børn og de der ikke har større end ved spørgsmålet om børnetilskud. Niveauet af de der mener der er for få penge til børneinstitutionerne er forholdsvis stabilt igennem hele perioden, dog ses der en betydelig stigning hos de der har børn i 2007.

Respondenter med børn bakker i højere grad end andre op om offentlige ydelser der er rettet mod børnefamilier. Det er dermed tydeligt, at børnefamilier som modtagere af en række forskellige ydelser er mere positive overfor velfærdsstaten.

5.3.5 Offentligt ansatte

Offentligt ansatte er afhængig af staten fordi de modtager deres indkomst herfra. Derfor er denne gruppe selvsagt interesseret i at det nuværende niveau af velfærdsydelser opretholdes eller udvides, og dermed vil de være meget kritiske overfor besparelser og nedskæringer fordi det betyder, at de potentielt kan miste deres arbejde eller at det påvirker deres indkomst.

Gruppen af offentligt ansatte udgør en interessant gruppe, som i større eller mindre grad forventes, at bakke op om en lang række velfærdsydelser. De offentlige ansatte bakker ikke op fordi de er modtagere eller brugere af de specifikke tilbud/ydelser, men fordi nedskæringer og besparelse kan have betydning for den enkelte offentlige ansattes indkomstgrundlag. Besparelser og beskæringer kan betyde arbejdsløshed for den offentlige ansatte.

Opbakning til den danske velfærdsstat

En analyse af hvordan udviklingen i velfærdsstaten har ændret danskernes opbakning

Dette er interessant fordi, at de offentlige ansatte dermed udgør ekstra støtte til de øvrige grupper der modtager ydelser fra staten. Et andet perspektiv er, at kvinder udgør størstedelen af de ansatte i den offentlige sektor, særligt indenfor plejesektoren. Derfor forventes de offentlige ansatte særligt at bakke om op netop disse områder.

"Først har vi et spørgsmål om samfundets sociale udgifter. A siger: Man er gået for langt med sociale reformer her i landet. Folk burde mere end nu klare sig uden sociale sikringer og bidrag fra samfundet. B siger: De sociale reformer, som er gennemført i vores land, bør opretholdes i mindst samme omfang som nu."												
	1979		1984		1990		2001		2005		2007	
	Offentlig t ansatte	Privat ansatte	Offentlig t ansatte	Privat ansatte	Offentlig t ansatte	Privat ansatte	Offentlig t ansatte	Privat ansatte	Offentlig t ansatte	Privat ansatte	Offentlig t ansatte	Privat ansatte
Mest enig med A	24	31	11	18	26	28	29	35	19	30	11	19
Mest enig med B	64	57	33	26	67	63	65	58	77	66	83	74
Ikke enig med nogen	7	8	6	9	6	5	6	6	4	3	6	7
Ved ikke	5	5		2	1	4	1	2	1	1		
Spørgsmål ikke stillet			51	45								
	100	100	100	100	100	99	100	100	100	100	100	100
N	506	823	378	1612	237	771	453	742	468	681	212	295

Tabel 22: Udviklingen i opbakningen til velfærdsstaten krydset med ansættelsesforhold, 1979-2007. Pct. Kilde: Den Danske Valgundersøgelse

De offentligt ansatte mener i højere grad end privat ansatte, at omfanget af sociale reformer skal opretholdes. Det ser desuden ud til at tendensen er stigende igennem perioden, således at afstanden mellem offentligt og privat ansatte øges med 2-3 procentpoint fra 2001 og frem efter.

Der er dermed en klar forskel imellem holdningen til økonomiske reformer alt efter om respondenteren er offentligt eller privat ansat. Det tyder dermed på, at offentligt ansatte bakker mere op om velfærdsstaten, formentlig på grund af deres afhængighed af indkomst fra den offentlige sektor.

Det er svært at danne længere tids serier med holdninger for de offentligt ansatte. Der er tre områder hvor det har været muligt og det er til spørgsmålet om folkeskole, børneinstitutioner og sygehuse.

Opbakning til den danske velfærdsstat

En analyse af hvordan udviklingen i velfærdsstaten har ændret danskernes opbakning

Hvilke områder mener de man bedst kunne spare på? Skole. Offentligt ansatte. Pct.															
	1971		1984			1990		1994		2001		2005		2007	
	Offentl igt ansatte	Priv at ansa tte	Offentl igt ansatte	Privat ansatt e		Offentl igt ansatte	Privat ansatt e	Offen tligt ansatt e	Privat ansatt e	Offentli gt ansatte	Privat ansatt e	Offen tligt ansatt e	Privat ansatt e	Offentli gt ansatte	Priv at ansa tte
Ikk e næv nt	89	93	47	53	For mange penge	0	3	0	3	2	2	1	1	0	2
Næ vnt	12	7	2	2	Passen de	49	49	48	49	44	45	30	33	37	41
Ved ikk e			1	1	For få penge	48	44	48	42	52	51	67	63	63	56
Spø rgs mål ikk e still et			51	45		3	5	3	7	2	2	2	3	0	0
	100	100	100	100		100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N	105	166	378	1612		237	771	450	1571	453	742	468	681	212	295
Hvilke områder mener de man bedst kunne spare på? Børneinstitutioner. Offentligt ansatte. Pct.															
	1990		1994			2001		2005		2007					
	Offentligt ansatte	Privat ansatt e	Offentligt ansatte	Privat ansatt e		Offentligt ansatte	Privat ansatt e	Offentl igt ansatte	Privat ansatte	Offentl igt ansatte	Privat ansatte				
For mange penge	6	8	3	7		2	4	1	2	2	4				
Passend e	39	47	47	48		51	50	37	45	38	42				
For få penge	47	32	47	36		44	41	59	47	60	54				
Ved ikke	8	13	3	9		3	5	3	7						
	100	100	100	100		100	100	100	100	100	100				
	237	771	450	1571		453	742	468	681	212	295				

Tabel 23: Udviklingen i opbakningen til skole (1971-2007) og børneinstitutioner (1990-2007) krydset med ansættelsesforhold. Pct. Kilde: Den Danske Valgundersøgelse

Det var forventningen, at offentligt ansatte i højere grad end privat ansatte ville bakke op om folkeskolen på grund af andelen af offentlige arbejdspladser. Tendensen viser da også, at de offentligt ansatte i højere grad bakker op om folkeskolen fra 1990 og frem. Det samme gør sig gældende for holdningen til børneinstitutioner, hvor forskellen med de to grupper er større end tilfældet var ved spørgsmålet om folkeskolerne.

Opbakning til den danske velfærdsstat

En analyse af hvordan udviklingen i velfærdsstaten har ændret danskernes opbakning

Hvilke områder mener de man bedst kunne spare på? Sygehuse. Offentligt ansatte. Pct.															
	1971		1984			1990		1994		2001		2005		2007	
	Offentligt ansatte	Privat ansatte	Offentligt ansatte	Privat ansatte		Offentligt ansatte	Privat ansatte	Offentligt ansatte	Privat ansatte	Offentligt ansatte	Privat ansatte	Offentligt ansatte	Privat ansatte	Offentligt ansatte	Privat ansatte
Ikke nævnt	91	95	45	53	For mange penge	13	2	2	1	2	3	2	3	1	3
Nævnt	10	5	4	2	Passende	26	33	23	23	24	24	22	28	20	22
					For få penge	60	63	74	73	72	71	76	68	79	75
Ved ikke			1	1		1	2	1	3	2	2	0	2		
Spørgsmål ikke stillet			51	45											
	100	100	100	100		100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N	105	166	378	1612		237	771	450	1571	453	742	468	681	212	295

Tabel 24: Udviklingen i opbakningen til sygehuse krydset med ansættelsesforhold, 1971-2007. Pct. Kilde: Den Danske Valgundersøgelse

Ved spørgsmålet om holdningerne til sygehuse er forskellen de fleste år så begrænset, at der ikke er en betydelig forskel mellem de to grupper. Interessant er det, at i 1971 og 1984 er det i højere grad de offentlige ansatte end de private ansatte der nævner sygehuse som spareområde. Dette vender dog fra 1990. I 2005 og 2007 forøges forskellen mellem offentligt og private ansatte således at forskellen mellem grupperne er henholdsvis 8 og 4 procentpoint.

De offentligt ansatte bakker i højere grad op om offentlige velfærdsydelser end de privat ansatte igennem hele perioden. Dermed er ansættelsesforhold en faktor der spiller ind på borgernes opbakning af velfærdsstaten. Der er desuden på nogle specifikke ydelser sket en øget differentiering mellem offentligt og privat ansatte i perioden, særligt fra 2001 og frem.

5.3.6 Delkonklusion

Det er tydeligt, at grupper der i en eller anden grad er afhængig af ydelser fra staten i højere grad bakker op om velfærdsydelser og om udgifter til velfærdsydelser. Opbakningen afhænger i høj grad af hvilke ”grupper” vælgerne tilhører, således at pensionister bakker om op ydelser specifikt rettet mod denne gruppe, ligesom vælgere med børn i højere grad end vælgere uden børn bakker op om ydelser rettet direkte mod børnefamilier.

Hypotesen udledt af den ny-institutionelle teori; *at grupper som er afhængig af indkomst fra staten i højere grad bakker op om velfærdsstaten end grupper som ikke er afhængige af velfærdsstaten* kan bekræftes. Graden af opbakning afhænger af modtager gruppe og hvilken ydelse der spørges til, men det overordnede billede er klart; de der modtager specifikke ydelser i høj grad bakker op om velfærdsstaten og dens udgifter.

5.4 De der har tillid til staten forventes i stigende grad at bakke op om velfærdsstaten

Teorien om institutionalisme under old politics ligger vægt på, at eksisterende institutioner skaber grobund for nye institutioner. Hvis en velfærdsstat tidligt har udviklet et stærkt statsapparat har den også et højt niveau af sociale ydelser.

Hvis vælgerne betragter velfærdsstaten som stærk vil forventningen være, at de i højere grad end de der ikke betragter velfærdsstaten som stærk, bakker op om velfærdsstaten. For at måle vælgernes opfattelse af velfærdsstaten som stærke er der målt på vælgernes tillid til velfærdsstaten. Vælgernes tillid til velfærdsstaten er målt ved spørgsmålet om, hvorvidt der er for mange der får for sociale ydelser. Spørgsmålet er i høj grad et spørgsmål om socialt misbrug med er valgt som udtryk for tilliden til staten fordi, at hvis respondenterne ikke mener der er for mange der modtager offentlige ydelser uden at have brug for det, så har staten formået at holde omfanget af de sociale ydelser på et, for respondenter, rimeligt niveau.

Opbakning til den danske velfærdsstat

En analyse af hvordan udviklingen i velfærdsstaten har ændret danskernes opbakning

"Først har vi et spørgsmål om samfundets sociale udgifter. A siger: Man er gået for langt med sociale reformer her i landet. Folk burde mere end nu klare sig uden sociale sikringer og bidrag fra samfundet. B siger: De sociale reformer, som er gennemført i vores land, bør opretholdes i mindst samme omfang som nu."																					
	1979			1990			1994			1998			2001			2005			2007		
	En ig	Hve r enig eller ueni g	Uen ig	Eni g	Hv er eni g ell er ue nig	Uen ig	Eni g	Hve r enig eller ueni g	Uen ig	Enig	Hve r enig elle r ueni g	Uen ig	Eni g	Hve r enig elle r ueni g	Uen ig	Enig	Hv er eni g elle r ueni g	Uen ig	Enig	Hver enig eller uenig	Ueni g
Mest enig med A	40	16	4	36	19	7	34	13	9	42	24	8	44	26	18	37	18	11	34	8	4
Mest enig med B	47	65	88	56	73	89	58	75	87	52	70	88	46	67	80	58	78	85	56	87	93
Ikke enig med nogen	8	11	5	6	6	2	5	9	4	5	6	2	8	5	1	3	4	3	10	5	3
Ved ikke	5	9	3	3	3	2	3	3	0	2	1	1	2	2	1	2	1	1			
	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N	1249	200	371	609	108	211	1432	98	355	1137	323	192	1074	356	456	1138	444	513	225	153	123

Tabel 25: Udviklingen i opbakningen til velfærdsstaten krydset med tillid til staten, 1979-2007. Pct. Kilde: Den Danske Valgundersøgelse

De der er uenige i, at der er for mange der modtager sociale ydelser uden at trænge til det, bakker i langt højere grad op om omfanget af de sociale udgifter. Forskellen mellem de der er enige og uenig er ganske betragtelig og forskellen ser ud til at øges en smule over hele perioden. Andelen af de der er uenige i, at der er for mange der modtager sociale ydelser uden reelt at have behov for disse, og bakker op om omfanget af de offentlige ydelser er ikke i på noget tidspunkt i perioden under 80 %. Det er et meget højt niveau. Til sammenligning er de der mener, at der er for mange der modtager offentlige ydelser uden reelt at have behov for disse ikke over 58 % der mener omfanget af de sociale reformer er ok.

Både de der har tillid til staten, og de der ikke har, bakker op om velfærdsstaten. Det er dog helt tydeligt, at de der har mest tillid til staten i særlig høj grad bakker op om omfanget af de sociale reformer.

Kapitel 6 Konklusion

Denne undersøgelse har haft til formål at undersøge, hvordan forandringer i velfærdsstaten har forandret danskernes opbakning til velfærdsstaten i perioden 1971-2007. Formålet har desuden været, at teste forskellige teoretiske perspektiver på velfærdsstatens udvikling, og deres evne til, at forklare vælgernes opbakning over tid.

Med baggrund i Paul Piersons teori om velfærdsstatens udvikling, hvor fokus er på en overgang fra old politics til new politics, bliver teorier om henholdsvis velfærdsstatens op- og udbygning og begrænsning brugt til, at analysere hvordan opbakningen til velfærdsstaten har forandret sig i takt med velfærdsstatens forandring. De teoretiske perspektiver danner baggrund for fem overordnede hypoteser, som er formuleret ud fra teoriernes forklaring af velfærdsstatens udvikling.

I teorien om logic of industrialisation er velfærdsstaten opstået som et modsvar på industrialiseringen. Industrialiseringen medvirkede til, at arbejderklassen opstod hvilket skabte en række nye krav til velfærdsstaten. I tilfælde af sygdom, nedslidning eller arbejdsløshed havde arbejder ingen sikkerhed for at kunne opretholde deres levestandard. Teorien om logic of industrialisation danner derfor grund for hypotesen om, at arbejderklassen i højere grad bakker op om velfærdsstaten end øvrige klasser.

Hypotesen kan bekræftes. Arbejderne er i hele perioden de mest positive overfor sociale reformer, set i forhold til andre klasser. Udviklingen i perioden går dog imod, at differentieringen mellem klasserne mindskes over tid. Det ser dermed ud til, at velfærdsstatens udvikling og omfang som er udvidet siden 1970'erne har betydet, at danskerne uafhængigt af klasse, partivalg og fagforeningsmedlemskab bakker op om sociale reformer og velfærdsstaten, og det endda i stigende grad.

Power resource modellen forklarer udviklingen af velfærdsstaten med den mobiliserede arbejderklasses omfang. Den mobiliserede arbejderklasse er analyseret ved hjælp af fagforeningsmedlemskab og partivalg. Partivalg har stadig i høj grad betydning for opbakning til velfærdsstaten. Én stemme på venstrefløjen er oftere lig med opbakning til velfærdsstaten, om end forskellen mellem de forskellige partier er mindsket i perioden. Fagforeningsmedlemskab mister betydning i perioden, hvor både partivalg og klasseidentifikation ser ud til at fortsat have betydning for opbakning til velfærdsstaten. Hypotesen om, at den mobiliserede arbejderklasse i højere grad en

andre klasser bakker op om velfærdsstaten kan dermed ikke bekræftes. Udviklingen i fagforeningsmedlemmernes opbakning til velfærdsstaten er en klar indikation på, at den mobiliserede arbejderklasse mister sin betydning i takt med at der sker institutionelle forandringer af velfærdsstaten.

Under old politics er der teorier som betoner institutioners betydning. Institutionalismen har i denne sammenhæng fokus på, at et stærkt statsapparat vil skabe grund for en et højt niveau af sociale ydelser. Teorien er baggrund for hypotesen om, at jo højere grad af tillid vælgeren har til velfærdsstaten, i jo højere grad vil de bakke op om velfærdsstaten. Analysen viste, at de der har tillid til staten også er de der i højeste grad bakker op om velfærdsstaten og, at forskellen mellem de der har tillid og de der ikke har, er forholdsvis stor. Tesen kan derfor bekræftes.

Teserne som er udledt af teorier under old politics kan i varierende grad bekræftes. Det er særligt ændringerne i fagforeningsmedlemskabs betydning for opbakning der gør, at hypoteserne ikke kan fuldstændig bekræftes. Der er dermed sket en ændring over tid i forhold til hvordan arbejderklassen bakker op om velfærdsstaten.

I new politics er fokus på forandringer i institutioner og deres betydning for opbakning til velfærdsstaten.

Første tese udledt heraf er, at fagforeningsmedlemskab får mindre betydning for opbakning til velfærdsstaten. Som allerede gennemgået ovenfor, så kan denne tese bekræftes da opbakning til velfærdsstaten i stadig mindre grad er afhængigt af fagforeningsmedlemskab.

Den anden tese er, at kvinder i højere grad bakker op om velfærdsstaten end mænd, fordi velfærdsstaten har sikret dem muligheden for at blive aktiv på arbejdsmarkedet både i form af job og børnepasningstilbud. Kvinder bakker i højere grad op om velfærdsstaten end mænd. Kvinder er mere positiv overfor udgifterne til børneområdet og til offentlige lønninger. Der er desuden en tendens til at kvinder, særligt når det gælder udgifter til børn i stigende grad bakker op om velfærdsstaten. Der er en tendens til, at forskellene mellem kønnene udlignes, særligt i slut-1990'erne og frem efter. Dette kan være et udtryk for, at der er blevet en større forståelse af kvindernes tilstedeværelse på arbejdsmarkedet og de konsekvenser det ville have for den moderne familie ikke at have denne mulighed.

Den sidste hypotese er, at grupper som er afhængige af indkomst fra staten i højere grad bakker op om velfærdsstaten end andre grupper. Modtagerne har et afhængighedsforhold til staten fordi de, hvis de ikke modtog ydelser fra det offentlige, ikke ville have mulighed for, at opretholde en den levestandard de har i dag. Grupperne er desuden interessante fordi, at de udgør store dele af befolkningen og at nedskæringer på forskellige områder derfor ville skabe en større gruppe modstandere end tilhængere. Det er tydeligt, at grupper der i en eller anden grad er afhængig af ydelser fra staten i højere grad bakker op om velfærdsydelser og om udgifter til velfærdsydelser. Opbakningen afhænger i høj grad af hvilke ”grupper” vælgerne tilhører, således at pensionister bakker op om ydelser specifikt rettet mod denne gruppe, ligesom vælgere med børn i højere grad end vælgere uden børn bakker op om ydelser rettet direkte mod børnefamilier. Hypotesen kan dermed bekræftes.

Opbakningen til velfærdsstaten i perioden 1971 til 2007 har ændret sig. Det er særligt grupper af modtagere der bakker op om offentlige ydelser, og denne tendens har været stigende igennem perioden. Samtidig viste analysen, at arbejderklassen opbakning er intakt hvis der måles på partivalg og klasseidentifikation, men at fagforeningsmedlemskab i stigende grad mister sin betydning for opbakning.

Vælgerne bakker i høj grad op om velfærdsstaten igennem hele perioden, og der set ikke ud til at dette ændrer sig i fremtiden. Det er interessant at når vælgerne opsplittes i grupper, så bliver billedet mere nuanceret. Den institutionelle udvikling i velfærdsstaten har betydet, at særligt de der er afhængige af deres indkomst fra staten, det være sig løn eller overførselsindkomster, i stigende grad bakker op om velfærdsstaten.

Litteratur

Andersen, Jørgen Goul (2007): "*Affluence and Welfare State Transformations. Social Policy Change in Denmark, 1993-2007*", Centre for Comparative Welfare Studies (CCWS), Aalborg University, Working paper no. 2007-55

Andersen, Jørgen Goul & Pedersen, Jacob J. (2007): "*Continuity and Change in Danish Active Labour Market Policy: 1990-2007. The Battlefield between activation and workfare*", Centre for Comparative Welfare Studies (CCWS), Aalborg University, Working paper

Bonke, Jens (2009): "*Forældres og det offentliges udgifter på børn 1995-2005*", Rockwool Fondens Forskningsenhed, Notat, Oktober 2009

Bonoli, Giuliano m.fl. (2000a): "*European Welfare Futures: Towards a Theory of Retrenchment*", Polity Press

Bonoli, Giuliano (2000b): "*Public Attitudes to Social Protection and Political Economy Traditions in Western Europe*", European Societies, 2 (4), s. 431-452

Bonoli, Giuliano (2000c): "*The Politics of Pension Reform. Institutions and Policy Change in Western Europe*", Cambridge University Press

Castles, Franz (1982): "*The Impact of Parties*", Sage

Cutright, Phillips (1965): "*Political Structure, Economic Development, and National Social Security Programs*", American Journal of Sociology, 70, s. 537-550

Dahlgaard, Mette & Andreasen, Stinne (2010): "*Danske fædre halter efter nordiske brødre*", Berlingske Tidende, 5. august 2010

de Vaus, David (2001): "*Research Design in Social Research*", SAGE Publications

Esping-Andersen, Gøsta (1985): "*Politics Against Markets*", Princeton University Press

Esping-Andersen, Gøsta (1990): "*The Three Worlds of Welfare Capitalism*", Cambridge, Polity

Finansministeriet (2007): "*Budgetredegørelse 2007*", Finansministeriet

(<http://www.fm.dk/Publikationer/2007/Budgetredegørelse%202007.aspx>)

Fonsmark, Henning (1990): "*Historien om dansk utopi*"

Green-Pedersen, Christoffer (2000): "*How Politics Still Matters. Retrenchment of old-age pensions, unemployment benefits, and disability pensions/early retirement benefits in Denmark and in the Netherlands from 1982 to 1998*", Ph.D.-dissertation, University of Aarhus

Hall, Peter (1986): "*Governing the Economy: The Politics of State Intervention in Britain and France*", Polity Press

Hall, Peter A. & Taylor, Rosemary C. R. (1996): "*Political Science and the Three New Institutionalisms*", Political Studies, 44 (5), s. 936-957

Heclo, Hugh (1974): "*Modern Social Politics in Britain and Sweden*", Yale University Press

Huber, Evelyn & Ragin, Charles & Stephens, John D. (1993): "*Social Democracy, Christian Democracy, Constitutional Structure and the Welfare State*", The American Journal of Sociology, 99 (3), s. 711-749

Immergut, Ellen M. (1992): "*Health Politics: Interests and Institutions in Western Europe*", Cambridge University Press

Kolstrup, Søren (1996): "*Velfærdsstatens rødder. Fra kommunesocialisme til folkepension*", SEAH's skriftserie nr. 38, Special-Trykkeriet Viborg a-s

Korpi, Walter (1983): "*The Democratic Class Struggle*", Routledge & Kegan

Madsen, Mikkil Bo m.fl. (2010): *"Kvinder og mænd i den offentlige sektor. Karrieremønstre, lederønsker og ledermuligheder"*, SFI, 10:9

Møller, Poul (1977): *"Gennembrudsår. Dansk politik i 50'erne"*

Olsen, Poul Bitsch & Pedersen, Kaare (2004): *"Problemorienteret projektarbejde – en værktøjsbog"*, Roskilde Universitetsforlag

Pers, Henrik (1981): *"Velfærdsstatens gennembrud i Danmark: Den politiske debat omkring folkepensionens indførelse"*

Petersen, Klaus (2003): *"13 historier om den danske velfærdsstat"*, Syddanske Universitetsforlag

Pierson, Paul (1994): *"Dismantling the Welfare State?: Reagan, Thatcher and the Politics of Retrenchment"* Cambridge University Press

Pierson, Paul (1996): *"The New Politics of the Welfare State"*, World Politics, 48 (2), s. 143-179

Ploug, Niels m.fl. (2004): *"Den Danske Velfærdsstats Historie. Antologi"*, Socialforskningsinstituttet

Regeringen (2006): *"Aftale om fremtidens velstand og velfærd og investeringer i fremtiden – aftale om fremtidig invandring"*, Finansministeriet

Riis, Ole (2005): *"Samfundsvidenskab I praksis. Introduktion til anvendt metode"*, Hans Reitzels Forlag

Roller, Edeltraud (1995): *"The Welfare State: the equality dimension"* i Borre, Ole & Scarbrough, Elinor (Eds.), *"The Scope of Government"*, Oxford University Press. S. 165-197

Skocpol, Theda (1995): *"Social Policy in the United States"*, Princeton University Press

Skocpol, Theda & Amenta, Edwin (1986): "*States and Social Policies*", Annual Review of Sociology, 12, s. 131-157

Stage, Katje & Schultz, Marie (2007): "*Unge kvinder bliver i den offentlige sektor*", Danmarks Statistik, 9. maj 2009

(<http://www.dst.dk/OmDS/BagTal/Arkiv/2007-05-09-Unge-kvinder-bliver-i-den-offentlige-sektor.aspx>)

Sørensen, Christen (2006): "*Arbejdsmarkedet – og den danske flexicurity-model*", Academica

van Oorschot, Wim (2008): "*Public perceptions of the economic, moral and social consequences of the welfare state. An empirical analysis of welfare state legitimacy*", CCWS Working paper no. 2008-61, Center for Comparative Welfare Studies, Aalborg University

Wilensky, Harold L (1975): "*The Welfare State and Equality*", University of California Press

Zankel, Sara (2010): "*Mænd drømmer om mere barsel*", Århus Stiftidende, 8. oktober 2010

English resume

Support to the Danish welfare state

An analysis of how the development in the welfare state has changed the Danes support

This thesis is focusing on how the development in the welfare state have influenced and changed the Danes support to the welfare state.

Since the arising of the welfare state it has undergone some changed. In the period where the welfare state was developed a lot of new social security programs was initiated. In the later years a wide range of cutback and reductions has been seen.

The Danish Welfare state has changed its character. From in the beginning to take care on the weakest in the society, the welfare state today perform various task that affect most of the Danish citizens every day. The welfare state has gone from offering core social programs to securing all Danes with services.

The changed the welfare state has undergone is expected to affect the support for the welfare state. The new identity of the welfare state means, that a wider group of Danes depend on the welfare state either economic or on its services.

The previous research on support to the welfare state have not focused on how the institutional changed in the welfare state might affect the support over time. Therefore it is interesting to see, if the changes in the welfare state has entailed that new groups in the society supports the welfare state.

By using Paul Pierson theoretical discussion of welfare state changes and the division of the welfare state development in *old* and *new politics*, the support for the Danish welfare state will be analyzed.

The thesis is build on data from the Danish election survey from 1971 to 2007. This makes it possible to analyze the development over time parallel with the changes the welfare state has undergone.

Focus is on the institutional developments in the welfare state, hereunder on the development of welfare services.

The conclusion is, that the Danes still to a great extent in general support the welfare state. People who depend on the welfare state for economic support or on social services do to a large extent support the welfare state in general, and the services they are using.

The changes of the welfare state in the last fifty years, where a larger part of the Danes is dependent of the welfare state proves, that the support has changed from especially the working class to concern a wider range of groups.